

Franciscus Pipinus

Chronicon, Liber I

Basilicata University Press

—

Digital Humanities

Edizioni e data-bases digitali
sotto la direzione di Fulvio Delle Donne

Franciscus Pipinus

Chronicon, Liber I

1322

CAPUT PRIMUM. De Concordia inter Imperatorem et Alexandrum Papam

Anno obumbrate Virgini MCLXXVI. timens Fridericus Imperator dominium perdere, propter Lombardorum concitatam rebellionem, et PapeAlexandri succrescentem prosperitatem (supervixerat enim duobus jam dictis Papatu fungentibus contra eum) sollemnes ad eum Nuntios misit, et per eos cum ipso clam pactus est, apud Venetias colloquium statuendo; publice quoque pacem inter se velle componere simulans. Fuerunt autem simul idem Imperator et Papa Alexander Venetiis anno dimidio, cum Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, et Abbatibus, Comitibus, Marchionibus, aliisque Nobilibus. Postremo Anno Domini MCLXXVII. idem Alexander Fridericum pro Christianissimo Imperatore recepit, et consortem ejus Beatricem pro Serenissima Imperatrice Augusta, ac filium ipsorum Henricum in Regem, quum adhuc impubes esset. Demum Anno sequenti idem Imperator Lombardiam venit, et intrans Mediolanum, demum Papiam accedens, postmodum Cremonam tandem Veronam adiit, et cum Papa Lucio, qui ibi aderat, et Alexandro successerat, diebus pluribus colloquium habuit. Post haec visitatis Vicentia, Padua, et Trivisio, reversus Veronam per Brixiam, Pergamum, Laude, Parmam, Rhegium, Mutinam, et Bononiam transiens, rediit Placentiam, Papiam, et Mediolanum, collectoque exercitu magno equitum et peditum, Mediolanum cum Carrocio, et trecentis equitibus Placentinis, et certis Pergami, Brixiae, Veronae, et Marchiae equitibus, et cum equitibus et peditibus Alexandriae, et quibusdam Novariae, Vercellarum,

Terdonae Parmensibus, Rheginis, Mutinensibus, Bononiensibus, Imolensibus, et Faventinis ad raedificandum Cremam mense Majo profectus est, quod Oppidum opportune munire mandavit, contra voluntatem tamen Cremonensium, qui toto eorum nisu reaedificationem ipsam impedire curabant. Ex quo quidem inter ipsum Imperatorem et Cremonenses ingens est suborta discordia.

CAP. II. Qualiter Imperator Apuliam perrexit et Henrico filio suo dedit uxorem.

Mense autem Julio Imperator cum aliquos Theutonicis et Lombardis perrexit Apuliam, accepturus filiam Regis Willelmi, Constantiam nomine, Henrico suo filio in uxorem; pro cuius dote recepit ultra centum quinquaginta somarios auro et argento, palliis, et aliis pretiosis jocalibus onustos. Praefatam igitur Constantiam hyeme sequenti, de mense scilicet Februarii Anno Incarnat. Dominicae MCLXXXVI idem Henricus Friderici Imperatoris filius cum maximis sollemnitatibus desponsavit uxorem, et ambos idem Imperator coronis regalibus insignivit. His peractis praefatus Henricus cum magno exercitu versus Romam tendens, in Campaniam appulit propter discordiam, quam habebat cum Urbano Papa Lucii successore. Et multis irruptionibus et direptionibus loca ipsarum partium invasit et cepit. Fuitque illo Anno maxima siccitas, ita ut a festo Paschae Resurrectionis usque ad festum Sancti Michaëlis non pluerit. Acon quoque Civitas transmarina eo anno cum multis aliis Civitatibus capta est a Sarracenis. Mense Octobri praefatus Henricus Imperatoris filius in Lombardiam reversus, supra Comitem Savogensem duxit exercitum, et dum primo

expugnasset Castrum, quod Velianum dicitur, illud solo evertit.

CAP. III. Qualiter Imperator transmarinam Crucem accepit, et Bulgaros debellavit.

Anno post haec Christi gratiae MCLXXXVIII. quum in Urbe flebiles pervenissent rumores super inaestimabili detrimento Christianorum, qui peregrinationis voto dudum ex omnibus fere Occidentis partibus transfretaverant, ex eo quod hostes Fidei Sarraceni sanctam civitatem Hierusalem, aliaque loca sancta, quae peregrini multo labore et sanguinis amissione obtinuerant, invaserunt: Gregorius hujus nominis VIII. qui tunc Romanae Cathedrae praesidebat, ad subventionem ejusdem Terrae-Sanctae totis inhians animis, ad concitandos Principes, Populosque per Occidentis provincias tam Legatos, quam literas destinat, qui cladem ipsam Orientalem exponant, et poenarum absolutionem promittant Hierosolymam profecturis. Concessit insuper secularibus Principibus ad subsidium hujusmodi passagii, quod possent ab eorum subditis licite decimas exigere. Crevit itaque ubique rumor lamentabilis de transmarinis partibus, et ingemiscebat Mundus; plerique de correctione vitae attentius cogitabant; pluresque signo Crucis accepto ire Hierusalem proponebant. Fridericus igitur Imperator his animatus rumoribus, se transfretandi voto Crucis sancto caractere insignivit, nec non et Philippus hujus nominis III. Francorum, et Henricus hujus nominis II. Anglorum Reges. Multi praeterea cum eis Archiepiscopi, Episcopi, Comites, Duces, et alii insignes viri. Sequenti vero Anno, qui fuit ejusdem Christi gratiae MCLXXXIX. idem Imperator

primus omnium ex iisdem Principibus Occidentis una cum filio suo Friderico Duce Sveviae et exercitu perspicuo, de Theutonia egrediens, transmarinum iter arripuit; erant enim cum eo fere, peditibus exceptis, sexaginta millia pugnatorum. Qui per Hungariam transiens, pacifice ac honorifice ab Hungarorum Rege exceptus est. Quum autem Imperator ipse ad Chirsacum Constantinopolitanum Imperatorem Legatos misisset, Episcopum videlicet Monasterii, et Comitem Robertum, ut ipse Constantinopolitanus Imperator pacifice illum reciperet, Constantinopolitanus ipse Legatos detinuit, misitque adversus eundem Imperatorem Fridericum ad introitum Bulgariae, qui ejus itinera praepedirent. Erat anim ibi nemus vastissimum, itinere dierum IV., et iter arctissimum. Praeses vero Bulgariae quum adverteret, se contra Imperatoris Constantinopoli mandatum reluctari non posse, iter suis eductis copiis dissipavit, et contra Romanum Imperatorem nemora struxit, in quorum exitu munitiones maximas faciens, se ad proelium praeparavit. Imperator vero Fridericus quum per nemora maximo labore iter faceret, Dux eum Sveviae ejus filius praecedebat cum exercitu copioso; qui quum invenisset hostium munitiones, pugna virili eas aggressus est, quibus strage maxima hostium expugnatis, illas solo evertit. Sic igitur Imperator Fridericus victis et invitis hostibus transiens per Bulgariam, pervenit ad Civitatem, quae Philippis dicitur, qua tandem expugnata, magnas in ea divitias adinvenit; ibique diebus octoginta quatuor moratus est. Postquam autem Constantinopolitanus Imperator agnovit, quod Philippis capta esset, Legatos Friderici Imperatoris ad eum cum his verbis remisit: *Mandat tibi Romanorum Imperator Chirsacus, se permanere incolumem. Audivi*

te esse Philippis, propter quod per universam Imperii mei terram transitum tibi liberum concedo. Misit etiam cum eisdem Legatis Nuntios suos, eorum itineris directores. Inter haec Fridericus Imperator dimissa sui exercitus parte Philippis, post dies decem Andrinopolim occupavit. Turchi enim et Graeci a facie ipsius fugientes reliquerunt Civitatem. Parte autem ibi exercitus dimissa, Philippis reversus est, ubi Domini Natalitia celebravit.

CAP. IV. De proelio inter Imperatorem Graecorum et filium.

Morante igitur eodem Friderico Imperatore apud Philippis Civitatem, Kirsachus Graecorum Imperator, congregato exercitu ex Graecis et Turcis, misit eum per montana contra eundem Romanorum Imperatorem. Ipse vero Romanorum Imperator filium suum Sveviae Ducem cum equitibus mille et nonnullis sagittariis adversus Chirsachi exercitum praemisit; contra quos strenue proeliatus, convertit eos in fugam, seque intra moenia recluserunt. Dux autem equo descendens ipsa moenia expugnavit, et tandem captis hostibus, eos gladio trucidavit. Duodecim tamen ex Turcis, apprehensa quadam munitione, mirabiliter restiterunt. Quos quum expugnare Dux non posset propter arduum loci situm, uno incendio conflagravit. Post dies vero septem Graecorum Imperator Legatos misit ad Romanum Imperatorem, offerens ei ultro se daturum liberum iter per ejus Imperium. Imperator vero Fridericus licet ad Civitatem Constantinopolis divertere affectaret, Graecis proelium illaturus, consilio tamen Principum recto itinere profectus est, transmarinum acceleraturus negotium. Acceptis igitur ab Imperatore Graecorum

obsidibus duodecim, pervenit Gallipolim, et ibi transivit universus exercitus, venitque Philadelphiam. Quumque Dux Civitatis forum eis rerum venalium denegaret, Theutonici ex hoc moti Civitatem ipsam sunt proelio aggressi. Sed Dux quamquam esset accinctus ad proelium, agnita tamen Imperatoris potentia, forum Latinis concessit, et Romano Imperatori cum paucis permisit aditum Civitatis. Tandem Latinis conquerentibus, se a Graecis super rerum venditionibus nimium aggravari, lite ob hoc suborta, initum est proelium inter eos, et duobus simul diebus contra voluntatem Romani Imperatoris proelio sunt congressi. Dumque Graeci Marte succumberent, coacti sunt se in urbe includere, et captis munitionibus, cum Latinis tamen de foro idoneo convenerunt. Porrigebant autem in fistarciis et calathis, sive canistris, victualia, quae per funus demittebant, et in eisdem assumebant pecunias. Exivit post haec Imperator Civitatem Philadelphiam; et quum Dux Civitatis ei reluctari non posset, pollicitus est illi assistere, deditque Nuntios, qui per nemora et montana forent ejus conductores exercitus. Itinere autem dierum trium victualia defecerunt.

CAP. V. De progressu Imperatoris contra Soldanum.

Post haec Imperator Turcos, Marios, Debarias, et Nagestes invenit. Hi Turci erant nullo detenti imperio, nullaque loca possidentes, sed in agris passim vagantes, maximum et indefinitum congregaverat exercitum, sperantes se posse Imperatoris exercitum superare. Imperator igitur cum eisdem hebdomadis quatuor, diebus noctibusque, congressus assidue, stragem eis mirabilem intulit, inter quos Admiratus quidam eorum Magister militiae corruit. Rostagnus quoque

ipsorum Turcorum Dominus in quodam montium cum infinito exercitu adversus Imperatorem occurrit, transitumque inhibuit. Quumque ad Imperatorem misisset, qui referrent, non se concessurum ei iter, nisi centum somarios auro argentoque onustos offerret, respondit Imperator, se gratanter aurum argentumque praebiturum, sed non nisi propria manu laturum. Inter haec Soldani Nuntii, qui concomitabantur Imperatoris exercitum, affirmabant ei cito eum profecturum esse in terram Soldani, ita quod hostilis gens ei adversari quicquam non posset. Tunc Admiratus quidam divino tactus numine ad Imperatorem accessit, dicens, se ei tutum iter ostendere, si mane proeliaturus esset cum hostibus. In cujus assertione consilii amputationem proprii capitis exponebat. Fide itaque verbis ejus adhibita, Imperatoris exercitum idem Admiratus, omnia planicie, quam Turci occupaverant, ad montana deduxit. Quumque mane congressuri essent adversus Turchos, jussit Imperator, ut omnes propria confiterentur delicta, et eodem mane praemissis sagittariis invasit montana. Tandem commisso crudeli proelio, multisque corruentibus, Duceque vulnerato, quum pervenissent ad montis descensum, cujus loci iniquitate coacti sunt sarcinas alimentorum relinquere, trajecto monte, ductores itineris a Soldano missi ab Imperatore fugierunt. Quos Imperator et Dux diebus quindecim insequuti sunt, tantaque fame arctati sunt, quum victualia non invenirent, ut equinas carnes mandere cogerentur. Quumque agrestes Turchi opinarentur eos fame defecisse, accinxerunt se ad bellum, ut cum Latinis pugnarent. Imperator vero pugna commissa, magna eos virtute devicit. Multitudo maxima ex Turchis se in faucibus cujusdam rupis inclusit: quod advertentes

Theutonici, magna lignorum accensa strue, illos terribili incendio concremarunt. Deinde agrestes Turchi per diversa fugientes, exercitum Imperatoris insequi ulterius destiterunt.

CAP. VI. *De proelio Imperatoris contra filium Soldani.*

Altera die Melechinus Soldani filius cum suo exercitu se Imperatori opponens, misit ad eum verba hujusmodi: *Revertere; quid enim facere putas, quum ego plura vexilla possideam, quam tu milites habeas?* Et quum pervenisset Imperator ad pontem quemdam, Turchique a tergo et in faciem ejus essent, Dux praecedens, cum eis pugnam commisit atque devicit. Demum maxima et infinita Turchorum multitudo ex omni parte Latinorum vallavit exercitum, cum quibus itinere trium hebdomadam pugnaverunt, equorum carnibus solum vescentes. Quumque die una naturalis eis aqua deficeret, accersito quodam ex Turcis ipsorum captivo, interminati sunt sibi necem, ut aquae locum ostenderet; qui mortis minas perhorrescens, aquam, falsam tamen, ostendit. Altera die castrametati sunt in campis Yconii. Tunc Soldanus misit ad Imperatorem Nuntios, quia inconsulte et fatue intraverat terram ejus. Imperator vero misit ad eum, an vellet sibi rerum venalium forum concedere: et quum se id velle, respondisset, tanto tamen pretio singulae res venundabantur, ut gentes Imperatoris iracundia motae se contra eos ad pugnam disponerent. Tunc Wiziburgensis Episcopus feria VI. Pentecostis, in concione publica, quum esset jejunium Quatuor Temporum, hortatus est Christianos ad bellum, et ut se delictorum vera contritione ac confessione munirent, admonuit. Concessit insuper eis, ut carnes ipsa die comederent, quibus fortificati

hostes Christiani nominis fortius debellarent. Asseruit quoque idem Episcopus, et nonnulli alii, se vidisse Beatum Georgium pugnans hora proelii contra hostes, propter quod universi votum emisissent ejus vigiliam jejunandi. Armati igitur ad pugnam, quum filius Soldani a tergo Imperatoris exercitum invasisset, Dux tamen Civitatem Yconii viriliter aggressus est, et ea expugnata ac capta, universos fere incolas, velut pecudes trucidavit. Imperator interea cum filio Soldani, qui a tergo exercitum invaserat, congressus atrociter, innumerabilem hostium multitudinem interemit, et cum Duce filio suo Civitatem ipsam intravit. Erat autem in ea municipium fortissimum valde, ad quod cum quibusdam Soldanus confugerat. Mane vero summa necessitate coactus, Imperatori obtulit se forum, quale vellet, pacifice collaturum; indicans etiam ex praemissis eventibus, quae contra Imperatorem contigerant, mirabiliter se turbatum. Imperator igitur oblatis annuens, receptis a Soldano vigintiquatuor obsidibus, Civitatem egressus est, et inde ad quatuor millia passum in pomeriis castra fixit, volens fugere corruptum aërem ex foetore cadaverum, quae hostili impressione sepultura carebant. Perpressi sunt etiam ibi Latini magnam equorum penuriam, quum eos fame coacti magna ex parte comedissent. Vendebatur enim eis a Turchis unus fonipes centum Marchis; et quum Theutonici Fertorem interdum exhiberent pro Marcha, delata est ad Imperatorem per Soldanum querela. Cui dum respondisset, quod si forum rationabile Turci facerent, Theutonici bonam Marchiam offerrent, tandem taxatio competens adhibita est, et querela sopita.

CAP. VII. De morte ejusdem Friderici Imperatoris, et ejus forma et moribus.

Quum autem Imperator in manu potenti et extento brachio Soldanum et Turchos rebellantes domuisset, ibique de Civitatibus multis gloriosissime triumphasset, tandem in Armeniam profectus est, ubi dum supra ripam fluminis, quod Caliphim, alias Ferlim dicitur, castra posuisset stativa, delectatus amoena loca videre, quae ultra flumen erant, dum illud vadaret, lapsus equo, et vix ab undis ereptus, paulo post naturae concessit. Alibi legitur, flumen ipsum dictum esset Ferrum, quod juxta Antiochiam labitur, antiquitus vocatum Orontem. Hoc dum Imperator transvadasset, et epulis, aliisque delectatus solatiis, balneandi gratia accitis secum duobus commilitonibus, iterum introiisset, natantem illum fluminis unda submersit, quem miles quidam equo accurrens vix semianimem erexit a flumine, ipsaque die vita defungitur, ex quo inaestimabile damnum Christianis accessit. Corpus ejus cum magno luctu Principes apud Civitatem Salephim detulerunt, tribus diebus illud aromatibus regaliter condientes. Alibi legitur, quod apud Tyrum delatum est a filio ejus, et ibidem sepultum, ut ponit Martinus. Fuit autem Imperator ipse Fridericus vir Christianissimus, bellorum omnium triumphator, animosus in infinitum, familiaris quibuslibet, victis clementissimus, obliviosus injuriae, statura mediocris, corpore rufus, lingua disertus, justitiae et legum amator, eleemosynarum munificus, fere fortunatus in cunctis, facie hilaris, ore venustus, aetae longaevus, qui et corporis strenuitate non erat inferior, quam ducatu. Huic in regendo exercitum successit praefatus filius ejus Sveviae Dux, armis

strenuissimus, quo per Armeniam eundem exercitum ducente, in confinio ipsius Armeniae et Syriae non longe ab Antiochia ingens plaga desaevit in Alamannum exercitum, et vel propter intemperiem aëris, vel ciborum abundantiam, a quibus se temperare nescierunt, fere omnes mortui sunt, ac si nollent capiti suo supervivere membra. Ipse autem Dux Sveviae cum paucis ad obsidionem Acon devenit; ibique paucis diebus evolutis commune mortalium debitum solvit; qui fuit vir statura mediocris, longus facie, oculis magnis et nigris, capillo nigro, alti cordis, et ex filia quondam Lotharii Imperatoris ortus. Scribit Martinus, quod defunctus est, dum Phtolemaidem obsideret. Fuerunt autem in ipso Imperatoris exercitu Dux Sveviae, de quo dictum est, Dux Bertoldus Meraniae, Episcopus Herbipolensis, Archiepiscopus Tarantasianus, Episcopus Monasteriensis, Episcopus Passaviensis, Episcopus Ossiburgensis, Episcopus Missinensis, Episcopus Buellensis, Episcopus Basiliensis, Episcopus Loedicensis, Episcopus Wiziburgensis, Hermannus Marchio de Balden, Fridericus de Bergilen, Conradus de Dornare, et Fridericus frater ejus, Gobertus et Pepo Comites, et alii multi, quos est enumerare superfluum, quum nulla sit memorandi ambitio, quos plurimos fuisse constat, et nullos. Successit autem huic Friderico in Imperio Rex Henricus filius ejus primogenitus, de quo infra suo loco dicetur. Sequitur de Romanis Pontificibus, Praelatis, et Doctoribus, et Regibus ac viris illustribus, aliisque eventibus, quae hujus Friderici temporibus contigerunt.

CAP. VIII. *De Anastasio Papa IV.*

Anastasius hujus nominis IV. imperante Friderico I. et Imperii ejus Anno primo, qui fuit Annus Domini MCLIII. in Romana Cathedra successit Eugenio, et sedit anno uno mensibus quatuor et diebus vigintiquatuor. Cessavit post eum Papatus diebus viginti. Hic fuit natione Romanus ex patre Benedicto, qui apud Sanctam Mariam Rotundam novum Palatium construxit. Dedit quoque Ecclesiae Lateranensi calicem pulcherrimi operis pensantem viginti Marchas, et alia plura, ibique in tumba porphyretica tumulatus quiescit. Hujus tempore Beatus Bernardus venerandae memoriae Abbas Claraevallis, de cujus vita dictum est sub temporibus Henrici V. Imperatoris, beato fine quievit.

CAP. IX. *De Adriano Papa IV.*

Adrianus hujus nominis IV. imperante eodem Friderico I. Anno scilicet Imperii ejus secundo, qui fuit Annus Domini MCLIV. in Romana Cathedra coepit praesidere. Sedit autem annis quatuor mensibus octo diebus vigintiocto, et cessavit Pontificatus diebus viginti: alibi scribitur, quod fuit vacatio anni unius. Hic fuit natione Anglicus, prius vocatus Nicolaus; qui quum esset Episcopus Albanensis, in legatione Norvegiam missus est pro verbi Dei praedicatione. Ipse vero gentem illam barbaram in Lege divina diligenter instruxit. Post vero reditum ejus, defuncto Anastasio, in Papam est electus, et Fridericum Imperatorem coronavit in Basilica Sancti Petri. Urbem Romam propter unius Cardinalis vulnerationem usque ad satisfactionem condignam Ecclesiastico supposuit interdicto. Guilielmum Regem Siciliae tamquam sibi rebellem excommunicationis involvit sententia, qui postmodum absolutus homagium eidem Papae fecit, et ab ipso Terram suscepit. Primus

ex Romanis Pontificibus fuisse fertur, qui in Urbe Veteri cum Curia sua moram contraxit. Oppidum Gironem in Radicofano sub Beati Petri patrimonio fecit, et turribus munivit. Castrum etiam, et multas possessiones juxta Lacum Sanctae Christinae a Comitibus comparavit. Sepultus est in Vaticano in Basilica Sancti Petri juxta sepulchrum Eugenii Papae. Hujus Adriani Papae familiaris fuit Johannes Salisberiensis, et ipse quidem natione Anglicus, qui de eodem Adriano talia refert (*): *Audiui Adrianum Papam dicentem, quod Romano Pontifice nemo miserabilior est, conditione nulla miserior. Fatebatur enim in eadem Sede tantas miseras invenisse, ut facta collatione praesentium, tota antecedens amaritudo jucunditas et felicitas fuerit. Spinosam enim dicebat Cathedram Romani Pontificis, mantum acutissimis usquequaque consertum aculeis, tantaeque molis, ut robustissimos premat, terat, et comminuat humeros. Coronam et phrygium clara merito videri, quoniam ignea sunt, seque numquam a natali solo Angliae malle exisse, aut in Claustro Beati Ruffi apud Valentiam perpetuo latuisse, quam tantas intrasse angustias, nisi quod divinae dispensationi reluctari non auderet. Hoc etiam saepissime mihi adjecit, quod quum de gradu in gradum a Claustrali Clerico per omnia Officia in Summum Pontificem ascendisset, nihil umquam felicitatis, aut tranquillae quietis vitae priori adjectum est ab ascensu. Et ut verbis ejus utar; in incude, inquit, et malleo semper dilatavit me Dominus: sed oneri, quod infirmitati meae imposuit, si placet, supponat dexteram, quoniam mihi importabile est. Nonne misericordia dignus est, qui pro tanta pugnat miseria? Sit ditissimus qui electus est, sequenti die pauper erit, et infinitis*

fere creditoribus tenebitu obligatus. Ambire ergo ad Summum Pontificem, et non sine fraterno sanguine etiam ad illud ascendere, est et Romulo succedere in parricidis, non Petro in pascendis ovibus. Bene ergo dicitur non tam nuncupative, quam etiam substantive Summus Pontifex Servus Servorum. Serviat enim servis avaritiae Romanis necesse est, adeo, ut nisi servieris, fiat aut Expontifex, aut Exromanus.

CAP. X. *De Alexandro Papa III.*

Alexander hujus nominis III. Adriano Papae successit. Coepit autem anno ejusdem Imperatoris Friderici sexto, Incarnationis vero Dominicae MCLIX. et sedit annis XXI. mensibus VI. d. X. Hic prius vocatus est Rolandus Cancellarius, natione Thuscus, patria Senensis, ex patre Raynucio. Hujus electionis tempore, scilicet mortuo Adriano, facta est in Ecclesia Romana turbatio maxima. Cardinales enim ad invicem divisi duos elegerunt sibi Pontifices, hunc scilicet Rolandum Cancellarium, qui Alexander dictus est, et Octavianum, qui et Victor nuncupatus; ambos ex eorum Collegio, gravi schismate Ecclesiam Dei disruptentes. Unde Proceres diversarum regionum turbati sunt. Quidam uni, quidam alteri adhaeserunt. Imperator siquidem Fridericus cum suis Episcopis Octaviano, qui, ut dictum est, a sibi faventibus Victor est acclamatus; Rex vero Francorum Ludovicus hujus nominis VII. et Rex Angliae Henricus hujus nominis II. Rolandum, qui et Alexander, in patrem et dominum susceperunt. Alexander iste anno secundo sui Pontificatus venit in Galliam, et a Regibus Francorum et Anglorum honorifice susceptus est; postmodum anno sequenti, qui fuit Annus Domini MCLXIII. Turonense ibi Concilium celebravit, in quo edicta fuit Decretalis

illa de Usurariis, *Quoniam in omnibus* etc. Porro venit Senonis, et per annum et dimidium mansit ibi, et Ecclesiam Sanctae Colombae dedicavit, et in Ecclesia Sancti Stephani Altare Sancti Petri et Sancti Pauli consecravit. Ad hunc venit Senonis Sanctus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus tunc exul ab Anglia, ferens secum consuetudines Regis Angliae Henrici scriptas, propter quas exulabat, easdemque tenens in manibus, chartam explicatam et expansam ante pedes ejus posuit, dicens: *Ecce Sancte Pater, sacrae, immo sacrilegae consuetudines Regis Angliae, Canonibus et Decretis, et ipsorum terrenorum Principum Legibus adversae, pro quibus exilium sustinere cogimur. Ut eas sanctae paternitati vestrae ostenderemus, et consilium super his haberemus, huc advenimus. Iubeat igitur, si placet, Sanctitas vestra, eas legi, et audiri. Quisquis enim ista audiverit, mirum est, si non tinniant ambae aures ejus, audientes a Christianis contra legem Christianitatis agi, et damnatis Sanctorum Patrum venerandis institutis, novas et inauditas tyrannorum veterum praesumas abusiones in Ecclesia introduci.* Haec quum flexis genibus dixisset, et qui legebat postmodum primum pronuntiasset capitulum, coepit venerandus Antistes contra propositum capitulum mirabiliter disserere, et Regis in hoc intentionem plenius elucidare et detegere, ostendens et convincens decretis et legibus in quibus et in quantis quod pronuntiatum fuerat, Sanctorum Patrum Canonibus obviaret, quantumque discrimen Ecclesiae Dei immineret, si Rex, quod intendebat, obtineret. Similiter et ad singula capitula, Papa libenter eum audiente. Cardinales vero, qui a Rege accepta pecunia partem ejus fovebant, multam sibi

vexationem intulerunt, praecipue Willelmus Papiensis, qui Regi erat amicitior et familiarior. Sed ad objecta vir venerabilis velut aranearum fila sine difficultate vel solvebat, vel convincebat. Putabat quoque idem Willelmus, quod Archiepiscopus non propria, sed aliena uteretur oratione; et unde posset eum a tramite sui sermonis deflectere, continuo eum ludibrio et confusione habebat. Quod Sanctus intelligens, Willelmum videlicet sibi ex directo opponi, aliquoties eum reciproco sermonis excursu ita suis intricavit et illaqueavit objectionibus, ut omnibus manifestum fieret, quod non solum propriis uteretur viribus, et disertitudine, verum quod insuperabilis esset ingenii et eloquentiae. Tandem admirans Papa ejus sapientiam, vocavit eum ad se, et jubebat eum sedere juxta se, dicens: *Bene venis, frater carissime*. Quumque gaudens eum bene venisse saepius repetiisset, gratias ei agere coepit, quod sic Dei Ecclesiam defendisset, et consuetudines illas perpetuo damnavit. Vir igitur Domini Pontinicum se contulit, e ibi habitum Monachalem concupivit, et accepit inter se aemulationis studia; cui Papa, dum ad eum misisset pro benedictione habitus, rescripsit sic inter cetera: *Misimus tibi, Frater dilecte, habitum, non qualem voluimus, sed qualem habuimus*. Anno post haec Domini MCLXV. idem Alexander reversus Romam, cum honore recipitur, et anno septimo sequenti, qui fuit Annus Domini MCLXXV. Sanctum Thomam Martyrem praefatum Sanctorum adscripsit Catalogo. Sequenti Anno Fridericus Imperator abjurat schisma, quod per sexdecim annos duraverat, et publice satisfacit, et cum Alexandro Papa pacem componit. Sicque depulso schismate unitas reformatur Ecclesiae. Quum autem legatur, Ecclesiam Romanam multis schmatibus fuisse

discissam, isto tamen nullum aut vehementius incanduit, aut diutius perseveravit. Nam decem et octo fere annis irrepsit hoc schisma, in quibus contra hunc Alexandrum fuerunt quatuor successive ad Pontificatum electi. Horum primus Octavianus, qui et Victor, de quo jam dictum est, qui vixit post electionem annis octo et mensibus octo. Secundus fuit Guido Cremensis Presbyter Cardinalis, qui et Paschalis acclamatus est. Tertius Callixtus similiter Cardinalis, qui vixit annis tribus, et mensibus fere quatuor. Quartus Innocentius. Anno autem Domini MCLXXVII. qui fuit hujus Alexandri annus XVIII. idem Papa Romae celebravit Concilium, ubi ex diversis terrarum partibus factus est innumerabilis conventus tam Episcoporum, quam etiam Abbatum. Haec *Vincentius*. Sed *Martinus* scribit, quod iste Alexander Fridericum Imperatorem Romanorum, et Emmanuelem Constantinopolitanum Imperatorem, et Guilielmum Siculum Regem, atque Lombardos ad concordiam revocavit; Papiensem Episcopum Crucis et Pallii dignitate privavit, eo quod Friderico Imperatori tunc et ab antiquo Regibus persecutoribus Ecclesiae adhaesisset. Hic etiam, quum omne Patrimonium Beati Petri, praeter civitatem Urbevetanam, Terracinam, et Anagniam ab Aquapendente usque Ceperanum, per Imperium et Schismaticos occupaum fuisset, in Franciam sive Gallias, ut dictum est, transivit, ibique celebrato Turonis sollemni Concilio, per mare ad Urbem veniens, quum Messanae applicuisset, Guilielmus Siculorum Rex non solum ut Papam, sed etiam ipsum ut Dominum, a quo tenebat Regnum, recognoscens, eum debito honore persecutus est. Hujus tempore nova Civitas a Mediolanensibus, Placentinis, et Cremonensibus in Papiensium odium in Liguria,

sive Lombardia construitur, Caesarea in honorem Imperatoris primo dicta, quae ut famosior fieret, ab Alexandro Papa, qui ad ejus aedificationem adstiterat, et Episcopum illi dederat, Alexandria nuncupatur.

CAP. XI. *De Lucio Papa III. ex Chronicis.*

Lucius hujus nominis III. in Romana Cathedra Alexandro successit, Anno Imperii Friderici primi vigesimo nono, Incarnationis vero Dominicae MCLXXXII. Et sedit annis quatuor, mensibus duobus et diebus decem et octo, et cessavit diebus octodecim. Hic fuit natione Thuscus, vocatus prius Humbaldus Ostiensis. Qui sui Pontificatus anno secundo ex Urbe perturbatur; multique ex suis excoecantur, mitrati super asinos aversis vultibus ponuntur; et qui juraverant, * se Papae taliter repraesentant. Ipse autem Papa Veronam pervenit, et ibi decedens, in Ecclesia Cathedrali, videlicet in Choro ejusdem, rubro tumulatus lapide requiescit. Hic etiam ipso anno audita fama Petri Monoculi Abbatis Claraevallensis, vocavit eum, et confessus ei peccata sua, Sacram Eucharistiam de manu ejus suscepit; et etiam habitum Cisterciensis Ordinis suscepisset, si vir Dei utique annuisset. Dedit tamen ei sumtus necessarios, unde Abbatiam unam illius Ordinis fecit. Inter ipsum quoque Lucium Papam, et Henricum Friderici Imperatoris filium primogenitum, simultas oritur, ita ut ipsi Papae apud Veronam moranti quoquam progrediendi facultas denegerut, et itinerantibus injuriae plures inferatur. Hic est Lucius, de quo ille Versificator eximius, et excellens Primas, qui eo tempore agnoscitur, hos versiculos edidisse fertur, qui tales sunt. Lucius est piscis, Rex et tyrannus aquarum, A quo discordat Lucius iste parum. Devorat hic homines, hic piscibus insidiatur:

Esurit hic semper; hic aliquando satur. Amborum vitam si lanx aequata levaret, Plus rationis habet, quam ratione caret. Alius invehes contra Veronam, quod ibi sit defunctus, ait: *Luca dedit lucem tibi, Luci, Pontificatum Ostia, Papatum Roma, Verona mori.* Quidam vero alius invectivam vertens in Lucam, sic ait: *Immo Verona dedit lucis tibi gaudia; Roma Exilium; curas Ostia; Luca mori.*

CAP. XII. *De Urbano Papa III.*

Urbanus hujus nominis III. Lucio successit Anno Imperii Friderici XXXIII. Incarnationis vero Domini MCLXXXVI. et sedit anno uno, mensibus decem, diebus viginti quinque, et vacavit Sedes diebus tresdecim. Hic fuit natione Lombardus ex patria Mediolanensi, primo vocatus Ubertus, agnatione de Crivellis, ex Archiepiscopo Pontifex Romanus effectus. Quo pontificante capta est Sancta Civitas Hierusalem per Soldanum nomine Saladinum. Qui quum rem tam flebilem audivisset, nimis indoluit, et ex animi dolore languescens post breve decessit, atque in Civitate Ferraria, ad quam nuper advenerat de Verona, post Altare Majoris Ecclesiae, lapide rubro tumulatus quievit.

CAP. XIII. *De Gregorio VIII. Papa.*

Gregorius hujus nominis VIII. huic Urbano in Pontificatu successit Anno Domini MCLXXXVI. Imperii vero Friderici XXXV. et sedit mense uno, diebus viginti octo, et cessavit diebus viginti. Hic fuit natione Beneventanus; Vir quidem scientia literarum, facundiaque clarus, sed et puritate vitae et integritate animi praeclarior, suisque vehemens castigat. In primis igitur ad subventionem Hierusalem

totis inhiat animis, et ad concitandos Principes, Populosque per Occidentis Provincias, tam Legatos, quam literas destinat, et qui cladem Orientalem exponant, et poenarum absolutionem profecturis Hierusalem promittant. Sed, proh dolor! in suo mox exortu flos decorus exaruit; qui post duos menses apud Pisas moriens, quum inter ipsos Pisanos et Genuenses pacem pro zelo Terrae-Sanctae composuisset, ibidem sepultus exstitit.

CAP. XIV. *De Clemente Papa III.*

Clemens hujus nominis III. defuncto Gregorio, in Apostolatus Cathedra provehitur Anno eodem, et sedit annis tribus, et diebus sexdecim. Hic fuit natione Romanus ex patre Johanne Scholari. Qui ordinavit Clastrum apud Sanctum Laurentium foris Muros Romae, et Laterani Palatium altius construxit, et picturis ornavit. Equum quoque aereum fieri fecit. Sequitur de Doctoribus, qui eodem Friderico imperante etiam claruerunt.

CAP. XV. *De Abbate Joachim et scriptis eius.*

Joachim Abbas his temporibus, scilicet circa Annum Domini MCLXXXV. de Calabriae partibus venit: ad Urbanum Papam hujus nominis III. morantem tunc apud Veronam venit. De quo scilicet Joachim fertur, quod quum prius non multum ab homine doctore didicisset donum intelligentiae divinitus acceptum adeo, ut facunde ac diserte quaslibet scripturarum difficultates, vel obscuritates enodaret. Dicebat itaque mysteria quaedam Apocalypsis hactenus latuisse; sed nunc in spiritu prophetiae clarescere, sicut ex Opuscolo, quod scripsit, legentibus liquet. Dicit enim, quod sicut

Scripturae Veteris Testamenti quinque aetatum seculo ab Adam usque ad Christum decursarum Historias continent, sic Liber Apocalypsis aetatis sextae, a Christo scilicet inchoandae decursum exponit, ipsamque aetatem sextam in sex aetatulas dispergitam, easque singulas singulis hujus Libri periodis satis congrue designatas. Dicit haec quoque revelata fuisse in fine aetatulae quintae, atque in proximo sextam, in qua scilicet tribulationes varias multiplicesque pressuras perhibet emersuras, sicut in aperitione sigilli et in sexti Libri periodo, ubi de ruina Babylonis agitur, patenter ostenditur. Id vero in Libello ejus prae ceteris notabile ac suspectum habetur, quod Mundi definit terminum, et ita duas generationes, quae juxta ipsam annos faciunt sexaginta millia, arbitratur implendum. Fertur itaque multa scripsisse, Librosque suos Papae corrigendos obtulisse. Nam et in quibusdam errasse dicitur, et tamen ei multa de futuris reserata referuntur. Unde et postea duobus Regibus, Franciae scilicet, et Angliae in itinere transmarino apud Messanam Urbem Siciliae hyemantibus idem Abbas vocatus dixit, nondum liberationis Hierusalem adesse tempus. Super his autem, quae scripsit de futuris temporibus, nos rerum incertarum praesagium convenit relinquere posteriorum iudicio. Ceterum in expositione Hieremiae ita scribit., Ab Anno Domini., ,, MCC. et ultra suspecta sunt mihi tempora, ,, in quo novo ordine Samuelis exorto Ophni et ,, Phinees Sacerdotes, et Pontifices Dei a Romanae ,, Reipublicae Principe captiventur; capiatur ,, Arca Ecclesiae; Heli quoque, idest ,, Summus Pontifex corruat, et quasi alter Mardocheus ,, sub Aman, in discrimine maneat ,, agitata. Ipsam autem ruinam Ecclesiae tales ,, necesse est praedicare ac plangere,

quibus voluntaria „ paupertas arrideat, et doctrinae spiritualis „ ac vitae puritas in futurae tribulationis „ aculeis non obsistat. Tales ergo Doctores, tales „ Prophetae mittendi sunt, qui non solum „ inferiores homines, sed et ipsos Pontifices et „ Praelatos fulgurent, et non palpent. Revelandi „ nimirum in proximos Doctores Praedicatoresque „ fideles, qui et terrana carnaliaque „ corda omni plaga percutiant, et elatis ac tumidis „ magistris silentium studiis suis ponant. „ Et licet ille ordo futurus ad obedientiam sit „ oriturus, tamen a Prophetis est praenuntiatus, „ et in Apostolicis Viris tertii temporis Ecclesiastici „ cursus a Deo adeo cognitus et electus, „ in vulva spirituali. Ecclesiae ac perfectae doctrinae „ sanctificandus, acsi alius Benjamin filius, „ non tam doloris in poena, quam dexterarum „ scilicet exultationis in gloria. Tales in „ proximo pariet generalis Ecclesia jam senescens; „ tales Rachel plorabit filios, a Rege „ impudenti facie, acsi ab altero Herode occidendos, „ qui propter eam dicti sunt dolores „ filiique contritionis. Spiritualis religio prae „ angustia temporis non poterit consolari; sed „ tamen et ipsi dexterarum filii dicuntur, quia una „ in eis, et pro eis Mater Ecclesia premitur, „ inde de eis et cum eis aeterna patria jucundatur. „ Hi sunt fideles in vita, obedientes in „ pressura. Formatus est igitur ordo iste ad instar „ Hieremiae in Ecclesia generali, ne quis „ eum de vitae merito reprehendat. Puto etiam, „ quod sicut olim Deus Patres elegit senes, secundo „ Apostolos minores, ita et nunc tertio „ pueros ad literam eligat propter eos, quibus „ vetera viluerunt, ad praedicandum scilicet „ Evangelium Regni, Praelatis adulterantibus „ Regnum Dei. Et sicut olim per Moysen et „ Josue Dominus Cananaeos Israelitis subiecit, „

ac per Paulum et Barnabam idolatras stravit, „ sic etiam nunc per duos Ordines futuros „ gentes incredulas subigat et convertat., Scripsit etiam super Isaïam, ubi praedixit mirabilia. Et de concordia Veteris et Novi Testamenti; Libellum etiam, qui inscribitur *de semine scripturarum*, in quo videtur certis demonstrationibus seu rationibus seculi finem futurum sub ultima litera Alphabeti; et adscribit primae annorum centenarium, et singulis aliis aliud centenarium superaddit. Primam quoque literam attribuit tempori conditionis Romae, et literam H. ortui Salvatoris, qui fuit; et post septingentos annos ab ipsa condita Urbe, sicque literam ante primam A. ideo Romae adscribit, quod Urbis ipsa Linguae Latinae noscitur esse caput. Edidit praeterea Libellum contra Magistrum Petrum Lombardum *de Unitate, seu Essentia Trinitatis*, quem Innocentius Papa III. in Generali Concilio Lateranensi Romae celebrato damnavit et reprobavit. Si quis vero sententiam vel doctrinam praefati Joachim in ea parte defendere vel approbare praesumserit, tamquam haereticus ab omnibus confutetur. Dixit enim, quod quaedam summa res est Pater et Filius et Spiritus Sanctus, et illa non est generans, neque genita, nec procedens; unde non tam Trinitatem, quam quaternitatem astruebat in Deo. In nullo tamen idem Innocentius propter haec Florentino Monasterio, cujus ipse Joachim institutor exstitit, voluit derogari, quoniam et regularis institutio est, et observantia salutaris, maxime quum idem Joachim omnia scripta sua eidem Papae mandaverit, Apostolicae Sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans Epistolam, quam propria manu conscripsit, in qua firmiter confitetur, se illam Fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia.

CAP. XVI. *De Magistro Gerardo Cremonensi et scriptis ejus.*

Gerardus Lombardus, natione Cremonensis, magnus Linguae translator Arabicae, imperante Friderico, Anno scilicet Domini MCLXXXVII. qui fuit Imperii ejusdem Friderici XXXIV. vita defungitur, septuaginta tres annos natus habens. Hic tam in Dialectica, quam Geometria, et tam in Philosophia, quam Physica, et nonnullis aliis Scientiis multa transtulit. Qui licet famae gloriam spreverit, favorabiles laudes, et novas seculi pompas fugerit, nomenque suum nubes et inania captando noluerit dilatari, fructus tamen operum ejus per secula redolens, probitatem ipsius enunciat atque declarat. Is etiam quum bonis floreret temporalibus, bonorum tamen affluentia vel absentia ejus animum nec extulit, nec depresso; sed viriliter duplicem occursum fortunae patiens, semper in eodem statu constantiae permanebat. Carnis desideriis inimicando, solis spiritualibus adhaerebat. Cunctis etiam praesentibus atque futuris prodesse laborabat, non immemor illius Ptholomaei: *quum fini appropinquas, bonum cum augmenta operare.* Et quum ab ipsis infantiae cunabilis in gremiis Philosophiae educatus esset, et ad cujuslibet artis notitiam secundum Latinorum studium pervenisset, amore tamen Almagesti, quem apud Latinos minime reperiit, Toletum perrexit, ubi Libros cujuslibet facultatis in Arabico cernens, et Latinorum penuriae de ipsis, quam noverat, miserans, amore transferendi, Linguam edidicit Arabicam; et sic de utroque, de scientia videlicet et idiomate confisus, de quamplurium facultatum Libris quoscumque voluit elegantiores Latinitati, tamquam dilectae heredi, planius

atque intelligibilius, quo ei pollere fuit, usque ad finem vitae transmittere non cessavit. Inter cetera, quae transtulit, habentur in Arte tam Physicae, quam aliarum facultatum, Libri septuaginta sex, inter quos Avicennae, et Almagesti, Phtolomaei translatio sollemnis habetur. Sepultus est Cremonae in Monasterio Sanctae Luciae, ubi suorum Librorum Bibliothecam reliquit, ejus praeclari ingenii specimen sempiternum.

CAP. XVII. *De Uberto Archiepiscopo Mediolani.*

Ubertus Mediolani Archiepiscopus his temporibus, Anno scilicet Domini MCLXV. imperante eodem Friderico, dum esset exulans pro Fide, apud Beneventum defunctus, et sepultus est in Ecclesia Sanctae Sophiae; qui sederat annis viginti. Hic enim fuit patria Mediolanensis, ex agnatione dicta de Pirovano, non infima quidem. Qui tempore illius damnosi schismatis, quod in Ecclesia Dei, imperante Friderico et Alexandro sedente, octodecim annis perniciose incanduit, tamquam vir piissimus exulare potius eligens, quam ab unitate Ecclesiae discedere, ad Alexandrum hujus nominis III. quem Catholicum tenebat Papam, in multis periculis et metu accessit, memor praedecessorum Ambrosii, et Dyonisii, qui quum multas Arianorum et Haereticorum persecutiones paterentur, non pericula, non exilia, non temporalium rerum damna timuerunt, sed pro Fide usque ad sanguinem resistentes, morti et periculis exposuerunt. Erat autem idem Archiepiscopus sane nobilis, sed sanctitate nobilior, moribus amabilis, pietate laudabilior, aetate venerandus, in pauperes largus, constans in tribulationibus, multisque pollens virtutibus. Sequuti sunt autem eum quidam ex fratribus, inter quos Christi Confessor Galdini Archidiaconus,

et Alghisius Cimeliarcha, qui postmodum alter post alterum Mediolanensem susceperunt regendam Ecclesia.

CAP. XVIII. *De Sancto Galdino Archiepiscopo Mediolani*

Galdinus, natione Mediolanensis, ex prosapia Valvasorum de Sarra secreta ad Nuxigiam Uberto Mediolanensi Archiepiscopo successit Anno Domini MCLXVI. imperante Friderico, et sedit annis decem.

CAP. XIX. *De Alghisio Archiepiscopo Mediolani.*

Alghisius, natione Mediolanensis, prosapia de Pirovano, in Archiepiscopatu Mediolanensi Galdino successit, imperante Friderico, Anno Domini MCLXXVI. et sedit annis octo et mensibus fere novem. Hic fuit Cimeliarcha Mediolanensis Ecclesiae; qui tempore Ecclesiasticae persecutionis una cum supradicto praedecessore suo Galdino exulantem Ubertym Archiepiscopum sequutus est. Mediolani quiescit, in Ecclesia Hyemali sepultus.

CAP. XX. *De Uberty Archiepiscopo Mediolani.*

Ubertus, natione Mediolanensis, successit Alghisio, imperante Friderico, Anno Domini MCLXXXVI. et sedit annis duobus, mensibus quatuor, et diebus duobus. Fuit autem agnatione illorum de Crivellis; et dum esset Archidiaconus Mediolani, postea ex Archiepiscopatus dignitate ad Summum promotus Pontificatum, Urbanus est dictus.

CAP. XXI. *De Milone Archiepiscopo Mediolani.*

Milo, assumpto ad Papatum Uberty, Archiepiscopatum Mediolanensem obtinuit, Anno Domini MCLXXXVI.

et sedit annis sex, mens. VIII. et diebus octo. Hic fuit agnatione de Cardano, et ex Episcopo Taurinensi et Archipresbytero Mediolanensi simul factus Archiepiscopus, et in Hyemali Ecclesia Mediolani sepultus.

CAP. XXII. De Henrico Juniore Anglorum Rege, sub quo martyrizatus est Beatus Thomas.

Henricus Junior hujus nominis II. Dux Northmandiae, et Angliae Rex, hujus nominis II. imperante Friderico hujus nominis I. Anno scilicet ejusdem secundo, qui fuit Annus Domini MCLIV. regnare coepit. Hic enim fuit filius Gaufridi Comitis Andegavensis, et Mathildis filiae Senioris Henrici Anglorum Regis, qui fuit frater Willelmi Nothi. Ipsa enim Mathildis prius fuit uxor Henrici V. Imperatoris Romanorum, quam quum repudiasset, eidem Gaufrido Comiti nupsit, ex qua hunc Henricum Northmandiae Ducem, postea Regem Angliae procreavit. Mortuo autem Henrico eodem Seniore Anglorum Rege, Stephanus ex sorore nepos in Regno successit; sed Regni magna ex parte mutilatus, non multo post totam Northmanniam amisit. Nam praefata Mathildis ejusdem Regis Henrici Senioris filia, et Comitis Gaufridi, ut dictum est, conjunx, ope Ludovici VII. Francorum Regis Northmanniae occupavit Ducatum, et in ipsa Anglia magnas ei molestias ac calamitates etiam suscitavit. Quem postmodum etiam Comitatum bellicis invasit comitibus; et dum illum obtinuisset, pro fratre suo tamen Roberto Comite relaxavit. Accepit autem hic Henricus junior Gaufridi Andegaviae Comitis filius Altenoridem filiam Senioris Willelmi Comitis Pictaviensis, uxorem, quae a Ludovico praefato Francorum Rege, cujus uxor erat, zelotypiae

spiritu repudiata exstiterat. Ex hac autem Altenoride idem Henricus Comitis Gaufridi filius quaternam suscepit sobolem masculinam, Henricum videlicet, Ricardum, Johannem et Gaufridum. Ex quibus Henricus, Ricardus et Johannes regnarunt in Anglia successive. Gaufridus vero accepit Britanniae Comitatum. Insuper et quatuor filias ex eadem genuit conjuge, quarum una tradita fuit Regi Castellae, ex qua orta est Blanca Regina Francorum, uxor scilicet Ludovici Regis hujus nominis VIII. altera Imperatori Constantinopolitano Alexio, tertia Duci Saxoniae, unde natus est Otto IV. Imperator, quarta vero Tholosano Comiti, ex qua natus est Raymundus, cujus filiam postmodum accepit Alphonsus Pictaviensis Comes, frater ejusdem Ludovici Francorum Regis. Imperante autem eodem Friderico Primo, Anno videlicet secundo ejusdem, qui fuit Annus Domini MCLIV. facta pace cum Ludovico VII. Francorum Rege, mortuoque eodem Stephano Angliae Rege, Henricus praefatus junior ipsam Angliam intrat, et Regni integritate potitus pacem antiquam reformat. Anno post haec sexto, qui fuit Annus Incarnationis Domini MCLVIII. filia ejusdem Ludovici Regis datur filio ejusdem Henrici Regis Anglorum, ut inter eos pax reformata obnixius firmaretur. Post haec idem Henricus Rex Angliae, et Aquitaniae Dux, Anno Incarnatae Divinitatis MCLXI. eodem Friderico imperante venit contra Tholosam. Sed quum Rex Franciae Ludovicus VII. eam intrasset ad defendendum eam, nolens suum dominum obsidere, recessit. Regnante autem isto Henrico juniore, Anno scilicet Dominicae Incarnationis MCLXVI. qui fuit annus Imperii primi hujus Friderici XIII. completi sunt ab adventu Anglorum in Britanniam majorem Anni octingenti triginta, a Baptismate eorum

sexcenti trigintaquatuor, ab introitu Northmannorum, Willelmo scilicet notho Duce eorum, postea Angliae Rege, centum. Idem quoque Henricus Junior Rex majorem filium suum Henricum generum Ludovici praefati Francorum Regis in odium Sancti Thomae Cantuariensis Archiepiscopi fecit in Regem consecrari per Rogerium Eboracensem Archiepiscopum, quod solum ad Cantuariensem Archiepiscopum pertinebat. Post haec idem Henricus Anglorum Rex, Anno scilicet eodem, Beatum Thomam Cantuariensem Archiepiscopum exularem coactum ab exilio revocavit, et sicut Papae Alexandro et Ludovico Francorum Regi placuit, et promiserat, pacem cum eo facturum, Missam cantari fecit pro Fidelibus, sciens quod ad illam pax non daretur, quam ab Archiepiscopo nolebat assumere. Anno vero Dominicae Incarnationis MCLXXIII. Henricus Regis Anglorum Henrici filius contra patrem Northmanniam vastat, multique moriuntur. Sequenti quoque anno Civitas Rothomagum ab eodem Henrico novo Rege Anglorum, et a Ludovico VII. Rege Francorum, et Philippo Flandrensi Comite occupatur. Post haec Anno Dominicae Incarnationis MCLXXXIII. Henricus novus Angliae Rex praefati Henrici junioris filius, et Ricardus fratres in Anglia discordant, et patre Ricardi partem fovente, post paucos dies Henricus Ricardi frater moritur.

CAP. XXIII. *De poenitentia et excusatione sive innocentia Henrici Regis super nece Beati Thomae.*

Licet autem hujus sibi noxa criminis impingatur, ut ab ipsius Regis ministris impiis trucidatum eundem gloriosum Antistitem referatur, legitur tamen in *Historia Acquisitionis Terrae-Sanctae*, quod ipse Rex Henricus

sceleris hujus poenitentia ductus transfretare proponens, misit annis singulis post mortem ejusdem Archiepiscopi Thomae thesauri sui partem non modicam. Qui dum in custodia esset Templariorum et Hospitalariorum, urgente necessitate, a Guidone Rege Hierusalem deputatus est in stipendium militum peregrinotum, jubens, ut primipilarii Christiani exercitus, quibus thesaurus ipse assignatus fuerat, in eorum vexillis Anglorum Regis Henrici deferrent insignia, sub cujus tunc stipendiis militabant. Petrus vero Blesensis Archidiaconus Bathoniensis in quadam Epistola scribens ad Panormitanum Archiepiscopum, qui ab eo de morte ejusdem Martyris sciscitabatur, sic inquit:., De morte Beati Martyris quaeritis. ,, Ego in verbo Domini, et in ordine Diaconii ,, vobis dico, me nullo modo habere in conscientia, ,, ipsum Regem Henricum hujus rei ,, culpabilem exstitisse: hujusmodi fidem plenissimam ,, vobis faciunt Theodinus Portuensis Episcopus, ,, et Albertus Cancellarius, qui propter ,, hoc in partibus nostris legatione fungentes ,, exploraverunt, et cognoverunt innocentiam ,, viri, atque sub umbra illius hoc a quibusdam ,, attentatum fuisse, totamque hanc iniquitatem ,, a Sanctuario processisse. Accepta siquidem ,, ab eis canonica purgatione illius, illi de mandato ,, Summi Pontificis publice sententiaverunt, ,, eum ab hoc crimine coram Deo et hominibus ,, esse innoxium, et in quosdam Magnates, ,, quorum malitiam in hac parte convicerant, ,, notam infamiae retorserunt. Illud ,, quoque noveritis, Regem, gloriosum Martyrem ,, in omnibus angustiis suis patronum habere ,, praecipuum. Eadem siquidem die, qua primo ,, tumultum Martyris visitavit, Regem Scotiae ,, persecutorem et impugnatorem fortissimum, ,, captum vinculis et

carceribus mancipavit. „ Continuatoque deinceps favore successuum „ ope Martyris de universis hostibus gloriosissime „ triumphavit. Sciatis igitur certissime, „ quod caritatem illam, qua se olim Rex et „ Martyr mutuo dilexerunt, nec mors, nec „ gladius abolevit. Fortis est enim dilectio ut „ mors; et quum cetera transeant, caritas numquam „ excidit. Haec est porta speciosa, quae „ in subversione Hierusalem integra et intacta „ permansit. Nam quum omnia evacuentur in „ morte, dilectio in morte non moritur, cujus „ fortitudini mors succumbit. Regnum quidem „ Angliae, quod adversus Regem Stephanum „ armis strenuissimum sudoribus obtinuerat bellicis, „ licet adolescentulus et contemptus, filii „ ejus consilio, et auxilio Regum ac Principum „ circumiacentium gravi seditione turbaverant; ipse autem destitutus suis, et ab extraneis impugnatus, illo succurrente, in cujus virtute unus fugat decem millia, praevaluit universis,,. Nam ut scribit Eduardus Anglorum Rex in quadam Epistola Pape Bonifacio VIII. Guilielmus Rex Scotorum pro Regno Scotiae, et David frater suus, et Comites et Barones Regni Scotiae devenerunt homines Henrici filii primogeniti hujus Regis Anglorum Henrici Secundi in crastino coronationis praedicti Henrici primogeniti dicti Henrici Secundi Regis, patre ipso vivente, et fidelitatem ei juraverunt contra omnes homines, salva fidelitate debita patri viventi. Anno vero XX. regni Regis hujus Henrici Secundi dictus Guilielmus Scotorum Rex rebellare incipiens venit in Northumbriam cum exercitu magno, et exercuit in Populo stragem magnam. Cui occurrentes milites Comitatus Eboracensis apud Alnevilz ipsum ceperunt, et dicto Henrico Regi Angliae reddiderunt. Anno sequenti idem Guilielmus libere abire permissus.

Postea apus Eboracum Anno eodem de consensu Praelatorum, Comitum, Baronum, Procerum, et aliorum Magnatum Regni Scotiae Domino suo Regi Angliae Henrico filio Mathildis Imperatricis praedicto, suis literis patentibus cavisse noscitur, quod ipse, et heredes et successores sui Reges Scotiae, Episcopi, Abbates, Comites, Barones et alii homines Regni Scotiae facerent Regibus Angliae homagium, fidelitatem, et ligantiam ut legitimo Domino contra omnem hominem; et in signum subjectionis hujusmodi idem Guilielmus Rex Scotiae capellum, lanceam, et sellam suos super Altare Ecclesiae Beati Petri Eboracensis obtulit, quae in eadem Ecclesia usque in hodiernum diem remanent et servantur.

CAP. XXIV. *De forma et moribus ejusdem Regis Angliae Henrici.*

Formam autem et mores ejusdem Angliae Regis Henrici idem Petrus Bathoniensis Archidiaconus in eadem Epistola ad eundem Panormitanum Archiepiscopum sub hac descriptione transmisit: „ De David legitur ad commendationem „ decoris ejus, quoniam ruffus erat. „ Vos autem Dominum Regem subruffum hactenus „ extitisse noveritis, nisi quod colorem „ hunc venerabilis senectus et superveniens canities „ aliquantulum alteravit. Statura ejus „ mediocris est, ut inter parvos magnus appareat, „ nec inter majores minimus videatur. „ Caput ejus sphaericum est, tamquam sapientiae „ magna sedes, et alti consilii speciale sacrarium. „ Ea vero est capitis quantitas, ut „ collo et toti corpori proportionali moderatione „ respondeat. Oculi ejus orbiculati sunt; „ dum pacati est animi, columbini, et simplices; „ sed dum in ira et turbatione cordi, „ quasi scintillantes igne et impetu fulminantes. „ Caesaries

eius damna calvitiei non veretur. „ Superveniente autem artifice capillorum tonsura, „ leonina facies, quasi in quadrangulum „ se dilatat. Eminentia naris ad totius corporis „ venustatem naturali est moderatione propensa. „ Arcuati pedes, equestres tibiae, thorax „ extensior; lacerti pugiles virum fortem, agilem, „ et audacem denuntiant. In quodam tamen „ articulo pedis ejus pars unguis innascitur „ carni, atque in contumeliam totius pedis „ vehementer increscit. Manus ejus quadam „ grossitie sua hominis incuriam protestantur: „ carum enim cultum prorsus negligit; nec umquam, „ nisi aves deferat, utitur chirothecis. „ Singulis diebus in Missis, in consiliis, et aliis „ publicis actionibus Regni a mane usque ad „ vesperras continue stat in pedes; et licet tibias „ habeat, frequenti percussione calcitrantium „ equorum enormiter vulneratas, et lividas, „ nisi tamen equitet aut comedat, numquam „ sedet. Una die quatuor aut quinque „ excurrit dietas, si opus est; et sic inimicorum „ machinamenta praeveniens, artes eorum „ frequenter inopinata subitatione deludit. „ Ocreis sine plica, pileis sine fastu, et vestibus „ utitur expeditis. Vehemens amator nemorum; „ dum cessat a proeliis in avibus et canibus „ se exercet. Caro siquidem ejus se mole „ pinguedinis enormiter onerasset, nisi quod „ ventris insolentiam jejuniis et exercitio domat, „ atque in ascendendo equum et excurrando „ levitatem adolescentiae servans potentissimos „ ad laborem singulis fere diebus itinerando „ fatigat. Non enim sicut alii Reges in „ palatio suo jacet, sed per provincias currens „ explorat facta hominum, illos potissime judicans, „ quos constituit iudices aliorum. Nemo „ eo argutior est in consiliis, in eloquio torrentior, „ securior in periculis, in prosperis timidior, „ constantior

in adversis. Quem semel „ dilexit, vix dediligit; quem vero semel odio „ habuit, vis in gratiam familiaritatis admittit. „ Semper in ejus manibus sunt archus et „ enses, venabula et sagittae, nisi sit in consiliis „ aut in libris. Quoties enim potest a curis „ et a solitudinibus respirare, secreta se „ occupat lectione, aut in cuneo Clericorum „ aliquem nodum quaestionis laborat evolvere. „ Nam quum Rex vester bene literas noverit, „ longe literatior est Rex noster. Ego enim in „ literali scientia facultates utriusque cognovi. „ Scitis quod Dominus Rex Siciliae per annum „ discipulus meus fuit; et qui a vobis versificatoriae „ aut literatoriae artis primitias habuerat, „ per industriam et solitudinem meam beneficium „ scientiae plenioris obtinuit. Quam cito „ autem egressus sum Regnum, ipse libris abjectis „ ad otium se contulit palatinum. Verumtamen „ apud Dominum Regem Anglorum „ cotidiana ejus schola est literatissimorum conversatio „ jugis, et discussio quaestionum. Nullus „ Rege nostro est honestior in loquendo, in „ comedendo urbanior, temperatior in bibendo. „ Nullus magnificentior est in donis, ideoque „ quasi unguentum effusum est nomen ejus, „ et eleemosynas illius enarrat omnis Ecclesia „ Sanctorum. Rex noster pacificus, victoriosus „ in bellis, gloriosus in pace. Super omnia „ desiderabilia hujus Mundi zelatur et procurat „ pacem Populi sui. Ad pacem (*) Populi „ pertinet quicquid cogitat, quicquid loquitur, „ quicquid agit. Ut quiescat Populus „ suus, labores anxios et enormes incessanter „ assumit. Ad pacem Populi spectat, quod „ Concilia vocat, quod confirmat foedera, „ quod amicitias jungit, quod superbos humiliat, „ quod proelia minatur, quod Principibus „ terrores immittit. Ad pacem Populi tendit „ illa immensitas pecuniarum,

quam donat, „ quam recipit, quam congregat, quam dispergit. „ In muris, in propugnaculis, in munitiionibus, „ in fossatis, in clausuris ferarum et „ piscium, et in palatiorum aedificii nullus subtilior, „ nullus magnificentior invenitur. Pater „ ejus potentissimus et nobilissimus Comes fines „ suos amplissime dilatavit; sed iste patris facultatibus „ superaddens in fortitudine manus suae „ Ducatum Northmanniae, Ducatum Aquitaniae, „ Ducatum Britanniae, Regnum Angliae, „ Regnum Scotiae, Regnum Hiberniae, Regnum „ Waliae, paternae magnificentiae titulos inaestimabiliter „ ampliavit. Nullus mansuetior est „ afflictis, nullus affabilior est pauperibus, nullus „ importabilior est superbis. Quadam enim „ divinitatis imagine semper studuit opprimere „ fastuosos, oppressos erigere, et adversus superbiae „ tumorem continuas persecutiones, et „ exitiales molestias suscitare. Quum autem „ juxta Regni consuetudinem in electionibus „ faciendis potissimas et potentissimas habeat „ partes, habuit tamen semper manus ab omni „ venalitate innoxias et immunes. Has et alias „ tam animi quam corporis sui dotes, quibus „ ipsum natura prae ceteris egregie insignivit, „ tango summotenus, non describo. Meam „ enim profiteor insufficientiam, crederemque „ sudare sub tanta materia Tullium aut Maronem. „ Illud sane tantillum, quod de forma „ et moribus ejus ad instantiam vestram breviter „ delibavi, mihi temeritati a pluribus adscribitur. „ Videbor enim aut onus importabile „ praesumsisse, aut plurimum de magnificentia „ tanti per invidiam recidissee. Ego tamen „ vestrae serviens caritati, quod possum „ facio, et quod scio sine invidia et detractiione „ vestrae petitioni communico; atque inter „ ceteros magnos viros, qui de laudibus Domini „ mei scribunt, ego cum paupere

vidua ,, minutum devotionis in gazophylacium mitto,,. Regnavit autem praefatus Henricus Anglorum Rex imperante Friderico I. annis trigintaquinque. Sepultus est apud Fontem Everardi in Abbazia Monialium, multis a se redivitibus et muneribus ampliatus; eique successit filius ejus Ricardus Comes Pictaviensis.

CAP. XXV. De Ricardo Rege Anglorum et gestis ejus.

Ricardus Anglorum Rex Henrico patri successit. Coepit Anno Domini MCLXXXIX. imperante Friderico. Regnavit autem cum patre annis sex, et post mortem patris annis duodecim; fuitque annus ejusdem Friderici in Imperio XXXVI. Hic cum ipso Anno Gisorcium Castrum ingressus fuisset, totum flagravat incendio; et ad ipsius etiam ingressum pons ligneus sub pedibus ejus fractus, aliis omnibus libere transeuntibus, ita quod cum equo cecidit in fossatum. Post paucos dies pax, quae inter patrem ejus Regem Henricum, et Philippum Regem Franciae fuerat interloquuta, inter ipsum Ricardum et Philippum est consummata. Cui Ricardo etiam tunc Philippus urbem Turonis, et Cenomannis reddidit pro pacis bono, et Castellum Radulphi cum toto feudo suo. Qua de causa Ricardus Rex Philippo eidem feudum Crariati totum perpetuo quietavit, et omnia feuda, quae habebat in Avergnia. Post haec idem Rex Ricardus in Angliam pergens, apud Civitatem Londres Regni coronam accepit, et recepto a suis homagio, commissaque Regni cura Balivis, in Northmandiam venit, ubi cum Rege Philippo colloquio habito postulavit ab eo inducias super matrimonio sororis ejusdem Philippi, quam spononderat accipere conjugem, assignata suae excusationis causa, quod scilicet transfretationis in Terram-Sanctam votum

emiserat, quod se prius impleturum velle dicebat. Pollicebatur tamen, quod die octava post peregrinationis suae reditum eam in uxorem acciperet, et coronaret Reginam. Quibus Rex Philippus annuens, et se velle similiter transfretare indicans, certum terminum, in quo iter arriperent, invicem statuerunt. Anno igitur sequenti Rex Ricardus cum sollemni Procerum agmine, sumto peregrinationis baculo atque pera apud Massiliam mare intravit, et inde discedens ad Insulam Siciliae tendit, visurus sororem, quae fuerat Regina Siciliae, ac cogniturus de itinere Regis Philippi. Veniens autem Palermum, agnovit, Regem Philippum hybernatum perrexisse Messanam. Qui ibi navigans cum multo gaudio receptus est a Rege Philippo, et cum eo hibernavit ibidem, fundavitque in ea Civitate supra collem quemdam munitissimum Castrum nomine Mactegrifon, quod sonat in Latinum *Graecorum occisorum*. Hoc autem ideo fecit, ut suos tueretur, qui cum Tancredo Siciliae Rege lite habuerant, quam tamen Philippus Rex communi pace diremit. Quumque Rex Philippus mare transiret, Rex tamen Ricardus usque ad mensem Augusti distulit; erat enim tunc Martius mensis. Commorante itaque eodem Ricardo apud Messanam, sororem suam Johannam rogavit, ut dote sua pretio distracta, eoque sibi pretio contributo, cum eo iter transmarinum arriperet, promittens ei, quod in reversione sua egregio eam viro in matrimonium copularet. Ipsa igitur Regis requisitionibus annuens, Tancredo Regi Siciliae dotalitium vendidit, et Regi fratri concessit, qui sibi promissa complevit, ut infra dicetur. Arripuit igitur iter Rex Angliae per mare cum suis. Mater Regis interea, quae in Comitatu Pictaviensi tunc erat, audito quod Rex filius erat apud Messanam, nolens quod sororem Philippi Regis

Franciae juxta promissum duceret in uxorem, rogavit Regem Navarrae, ut sororem suam eidem Ricardo apud Messanam hibernanti daret uxorem. Quod quum Rex Navarrae annuisset matri Ricardi, accepta puella eam Messanam per terram conduxit. Sed quum filium non invenisset, commisit eam Johanna sorori ejusdem Ricardi, quae profectura erat post eum, ut praedictum est, quatenus eam secum duceret, et ex parte sua Regem rogaret, quod eam susciperet in uxorem. Quo facto Regis mater in Comitatu Pictaviensi reversa est. Quumque Ricardi soror cum puella navigans appulisset Insulam Cypri, invenit forte fratrem, et dum narrasset causam, cur puellam adduxerat, conquesta est etiam ei de Kirsaco Imperatore Cypri, qui fuit ex cognatione Emmanuelis Constantinopolitani Imperatoris, quod navem ejus tentavit invadere, a quo discrimine ipsius fratris sui occursus tutaverat. His auditis Ricardus Rex contra Kirsachum vehementer commotus est animo, et dum ad Civitatem, quae Limezon dicitur, navigans festinaret, ipse Kirsachus hoc cognito ejusdem Regis Angliae potentiam timuit, adeo ut nudis etiam pedibus equum ascendens se cum suis fugae commiserit. Rex autem Ricardus ad litus descendens Civitatem cum incolis et omni supelectile cepit. Ibi etiam apud Monasterium, quod extra Civitatem erat, puellam Regis Navarrae filiam, quam sibi mater ejusdem Ricardi per Johannam sororem miserat, desponsavit uxorem. Post haec Kirsachum insequutus, dum eum in quodam oppido dura obsidione arctasset, tandem vi eum cum uxore et filia ejus cepit, omnesque thesauros suos exportavit. Insulam vero de suis munitam reliquit, quam tamen sequenti Anno pro viginti quinque millibus Marchis argenti Templariis venalem tradidit, et postmodum

eis ablatam Guidoni quondam Hierosolymitano Regi iterum vendidit. Proficiscens igitur idem Ricardus Rex ad obsidionem urbis Acon, in qua jam Philippus Rex Francorum eum praevenerat, et Kirsachum cum conjugē et filia secum captivos ducens, qui postmodum in vinculis ejus decessit, obviam habuit navem unam Saladini, quae ducebatur in succursum Acon Civitatis, miro modo munitam; erant enim in ea infinitae phialae plenae igne Graeco, et balistae CLL. et arcuum, et armorum copia maxima; erantque in ea bellatores fortissimi; qui omnes a Rege Ricardo, et suis sunt interfecti, et navis confracta periit. Quum autem Rex ipse Ricardus appropinquasset Acon, Rex Franciae Philippus, quamquam animo turbaretur, quod ipse Ricardus contra foedus initum Regis Navarrae filiam accepisset uxorem, id tamen dissimulans, obviam ei processit; tantumque in illius adventu fertur humilitatis officium exhibuisse, ut equo desiliens ipsam Regis Angliae sponsam in ulnas suscepit, et ex navi ad litus eam eduxerit. Igitur quum venissent ambo Reges, scilicet Ricardus et Philippus ad obsidionem Acon, venit et cum eisdem omnium incentiva malorum potentissima regina Discordia, et sedit in eorum medio cum sorore sua macilenta et livida scilicet Invidia, et tam ipsos Reges, quam totum Christianorum exercitum in diversas voluntates distraxit. Quum enim Francorum Regi pugna contra Acon placebat, Regi Anglico displicebat; et quod placebat Anglico, erat Franco molestum. Et in tantum haec aucta est discordia, quod fere inter se intestinum bellum moverunt, et inter ceteros Principes effusa est duorum Regum discordia. Porro Rege Ricardo in assultibus Acon operante remissius, Rex Philippus ad murorum destructionem bene operatur,

urbemque in tantum expugnavit, quod ad deditionem coëgit obsessos. Recepta est igitur Acon a Christianis, cujus captivos omnes aequa lance inter se Reges diviserunt. Rex Ricardus ex sua sorte captivorum jussit quinquemillia decollari, retentis majoribus et ditioribus, a quibus pro redemptione innumeram pecuniae summam accepit. Illos autem idem decapitari jussit, quod Crucem Dominicam, et captivos Christianos juxta promissum non reddiderunt. Civitatem Ascalonensem multi auri pretio Paganis petentibus funditus evertit. Japhet Civitatem ab obsidione Saladini liberavit; qua liberata dum Saladinus ipse Regem Ricardum quemdam supra collem inter suos pedes stantem vidisset, jussit statim per armigerum sibi equum transmitti, dicens, non decere tam sublimem virum tali loco inter suos sine equo consistere; quem Rex gratanter accipiens, curialitatem ejus collaudans, gratias illi egit. Tanta demum formidini a Sarracenis habitus est Rex Ricardus propter ejus fortia gesta, ut etiam dum infantes in ipsis vagirent cunabulis, matres sive nutrices eorum per Ricardum Anglorum Regem quiescere imperarent. Erat etiam illud jam tritum vulgi sermone proverbium, ut dum Sarracenus aliquis equum umbras abhorrentem calcaribus stimulare, his in eum veribus inveheret: *Cogitas ne in hunc rubum, sive cespitem, Ricardum Angliae Regem confugisse?*

CAP. XXVI. *De captione ejusdem Regis.*

Porro praefatus Rex Ricardus advertens, quod pauci peregrini in partibus illis remanserunt, treugas cum Saladino composuit. Postmodum vero in Regnum suum redire disponens, (jam enim Rex Philippus recesserat, qui sibi juramento promiserat, quod infra

quinquaginta dies, postquam in Franciam reversus esset, illius terrae non noceret) Henrico nepoti suo juveni Campaniae Comiti exercitum suum tradidit, totamque terram transmarinam, quam tunc Christiani tenebant, ei dimisit; et ingressus mare, naufragium patiens, cum paucis evasit. Quidam autem Comes Matiniardus de Gorte, populusque regionis illius audito, quod in terra erat, ipsum insequuti sunt; eoque in fugam verso, milites octo de suis ceperunt. Sed et quum transiret per Episcopatum Calaburgensem, Fridericus quidam septem milites de suis cepit, eumdemque Lopuldu Austriae Dux, obserata strata, et positis ubique custodibus, inventum in domo despecta captivavit, et omnibus bonis spoliatum Henrico filio Friderici I. tunc jam patre defuncto imperanti, Anno scilicet Incarnationis Domini MCXCII. tradidit; a quo injuste per annum et dimidium detentus, multisque expensis et variis exactionibus gravatus, tandem datis ducentis millibus marchis argenti pro redemptione, per mare in Angliam transvectus est. Timebat enim transire per terram Francorum, quia Regem valde habebat offensum. *Haec refert Vincentius in Speculo suo* de modo captionis Ricardi Angliae Regis. Sed aliter scribitur in *Historia acquisitionis Terrae-Sanctae*; videlicet, quod dum Rex Ricardus classem transfretandi causa in regnum suum parari jussisset, et ibi conjugem et sororem mitti, vocavit ad se Templi Magistrum, et nescio quo praesagio futuri casus ibi adversi rogavit eum, ut duos ex Fratribus Ordinis comites itineris ejus concederet, dicens haesitationem quamdam ejus animum titillare, quod aut occideretur, aut captivaretur in ipso itinere. Unde decreverat, ut quum mare transisset, assumpto habitu ejusdem Ordinis esset cum eisdem

Fratribus in Angliam profecturus. Quod quum Magister Ordinis annuisset, Rex valde dicto omnibus navem ascendit; sed die advesperascente de navi exivit, et galeam, in qua Fratres erant, intravit, relicta conjuge, sorore, reliquisque necessariis ejus. Nulla tamen sibi contra fatum cautela profuit; nam familiares inimicos, vitaeque suae insidiatores in ipsa galea eo inscio excogitati sceleris secum duxit. Quumque Aquilegiam appulisset, quae est in introitu Alemanniae, a parte maris Graecorum descendit ad litus. Deinde per Alamaniam transiens, quum pervenisset in terram Ducis Austriae, hospitatus est in quodam Oppido, in quo tunc Dux degebat. Tunc insidiatores necis illius clam ad Ducem profecti innotuerunt ei Regem Ricardum adesse. Quo audito Dux laetus effectus est: habebat enim Regem ipsum exosum, quis, ut fertus, Rex ipse apud Acon eundem Ducem contumeliosis dehonestaverat verbis. Statim igitur ad portas oppidi deputatis observatoribus armatos misit, qui Regem comprehenderet. Rex vero satellitum Ducis adventu praecognito, vili assumpta toga, coquinam fertur intrasse, et capones ad prunas rotasse. Quum satellites Regem non agnoscerent, hi, qui vitae ejus insidiabantur, Regem in coquina delitescere indicaverunt. Deprehensus igitur Rex Ricardus ad Ducem deductus est, et carceri mancipatus. Philippus autem Rex Franciae, cognito quod Ricardus ipse a Duce Austriae fuerat carceri adductus, sibi aptum adesse tempus, quo latentia pectori vulnera ulcisceretur, collecto suorum exercitu Anno humiliationis MCXCIII. processit in Northmanniam, et Gisorcium cepit, et paulo post totum Vultasinum Normannicum, quod Rex injuste possidere dicebatur, et magnam Regni Angliae partem igni supposuit. Cepit quoque urbem Ebroica, et Novum-

Burgum, et Vallem Ruolii, et alias plures munitiones tam in Northmandia, quam Angliae Regno. Ricardus inter haec Rex Angliae in captivitate tentus ab Austriae Duce, Henricum Romanorum Imperatorem interpellari fecit, ut redemptionem ejus mandaret taxari, plus se dolere asserens, quod direptionibus et incursionibus Rex Franciae terram suam invadebat, quam quod teneretur captivus. Imperator itaque tandem Duci mandavit, ut consilio Regis Franciae redemptionem taxaret, quae fuit ducentarum millium marcharum argenti, vel ut alii dicunt centum sexaginta millium marcharum. Qua persoluta, et inter ipsos Imperatorem, Regem, et Ducem condivisa, Rex Ricardus restitutus est pristinae libertati. Fertur autem, Regem ipsum Ricardum, quum liber esset a carcere, quadam animositate Duci dixisse: *Non sic fuisset Regis taxanda redemptio*; sed dum ipse et quicumque alius Rex redemptioni exponendus esset, deberet destrerio insidere, et lanceam in manibus ejus tradit; argenteos quosque tamdiu pro Regis redemptione persolvi, quousque posset equus cum Rege ad summitatem erectae lanceae contegi. Egressus igitur a carceribus Rex Ricardus, vulnusque capitale gerens sub pectore, quod Philippus Rex Franciae terras ejus non solum invaserat, sed et participes exstiterat redemptionis illius, suum undique coadunavit exercitum; auxiliares sibi etiam requisivit emicos: novas amicitias et confoederationes cum multis componens, et maxime cum Provinciae Comitibus, et Balduino Flandriae Comite, cum quo speciale vulnus iniit, quousque ad recuperationem Terrarum, quas idem Rex Franciae ambobus occupaverat, mutuis auxiliis se se juvarent. Nam Rex ipse Franciae Balduino etiam Comiti Flandriae Terras, quas in dotem sororis

suae acceperat, detinebat. Procuravit quoque Rex ipse Ricardus sibi reconciliare Principum Regni Franciae corda, ita quod licet cordialiter essent in Regis Francorum obsequio, eorum tamen affectus Rex Angliae possidebat. Quumque Anno Incarnationis Altissimi MCXCV. praefati Rex Ricardus et Comes Balduinus inchoata guerra cum eodem Philippo Rege Franciae multis direptionibus terram ejus infestarent, quadam die discurrentibus eorum praedonibus ante civitatem Belluacensem, Episcopus civitatis cum multis egressus illos fugavit, donec fugati versis ad fugantes aspectibus proelium contra eos durissimum incoeperunt, itaut victi demum victores fuerint, et fugantes capti. Alia die quadam dum Rex Franciae apud Gisorcium esset, habens secum fere milites octoginta, et per illius territorium equitaret, in Anglorum insidias se impegit. Quumque Francigenae advertissent ibi eorum Regem incaute venisse, neque eos posse sine notabili obprobrio et magno damno retrocedere, rogaverunt Regem, ut solus versus Gisorcium festinaret. Quibus dum annuisset, Rex Angliae e latibulis cum suis egressus irruit super hostes, illosque includens, ex ipsis Francigenis nullus evasit. Rex vero Philippus, qui apud Gisorcium confugerat, haec audiens infremuit animo tum contemplatione captivatorum militum suorum, tum ratione sibi improprietatis irrogati, ex quo jussit omnem suum exercitum congregari. Balduinus vero Flandrensis Comes ex Flandria egressus, terram Regis Philippi invasit, et Atrebatium, et Sanctum Omarum cepit. Post haec procedens ad obsidionem Atrebatii, quum nil ibi proficeret, amota obsidione per Franciae Regnum discurrit, multis direptionibus illud infestans. Rex autem Franciae ejus universo exercitu adunato

contra Regem Anglorum processit hostiliter. Quumque vellent simul congredi, mediantibus Principibus treugas mutuo firmaverunt. Ipso autem treugarum tempore contigit, ut miles quidam in Regno Angliae thesaurum sub terra absconditum inveniret. Quo cognito Rex Angliae Ricardus misit ei, ut thesaurum inventum sibi consignare deberet. Miles vero ad Vicecomitem Lemovicensem confugiens, quum ambitiose Regi responderet, dicens se de fisco illius nihil habere, Rex indignatus ad obsidionem oppidi illius juxta Lemovicas properavit. Dum autem illud fortiter impugnaret, mortem quoque oppidanis interminaretur, balistarius quidam ex improvise quadrellum transmittens vulnus Regi lethale inflixit. Rex vero statim illud ejiciens ab obsidione discessit, et post paucos dies mortuus apud Fontem-Eberardi fuit humatus regaliter. Cui frater ejus Johannes, qui *Sine-Terra* dicebatur, in Regno successit Anno humanatae Divinitatis MCXCVIII.

CAP. XXVII. *De Philippo Rege Francorum hujus nominis III. et gestis ejus.*

Philippus hujus nominis III. imperante Friderico I. regnavit in Francia. Hic Ludovici VII. Regis Franciae filius, vivente adhuc patre, Remis in Regem consecratus a Wilhelmo avunculo suo, de Archiepiscopatu Senonensi in Archiepiscopatum Remensem translato, adstante Rege Angliae Henrico hujus nominis II. et ex una parte coronam super caput Regis Franciae ex debita subjectione humiliter portante Anno Dominicae Incarnationis MCLXXIX. die Omnium Sanctorum, qui fuit Annus ejusdem Friderici Imperatoris XXIX. Ludovici vero patris ipsius Philippi XXXIII. Alexandri vero Tertii Papae XX. et regnavit Annis XLIII.

computatis duobus, quibus patri convixit. Idem etiam Philippus secundo Regni sui Anno, quo pater defunctus est, adhuc tamen eo vivente, secundo diadema sibi imposuit, et ejus uxorem Elisabet Balduini filiam Comitis Haynoniensis, neptemque Comitis Flandriae Philippi Magni, qui ea die, pro ut moris est, ense ante Regem honorifice portavit, a Guidone Remensi Archiepiscopo fecit inungi apud Sanctum Dionysium. Hic Philippus fortunatissimus fuit; nam Anno primo Regni sui bella contra eum insurgere coeperunt, de quibus ipse strenue triumphavit. Postmodum simultatibus, idest fictis odiis, inter Principes Regni ortis, et conspiratione contra Regem facta, tandem ipse victor obtinuit. Ipso autem Regni sui Anno secundo, qui fuit Annus Domini MCLXXXI. apud Aurelianum, die Dominica circa Festum Beati Laurentii, Presbyter quidam celebrans paraverat duas hostias propter viaticum, et processerat usque ad orationem Dominicam: videt illam, quam manibus tenet, rubeo colore suffusam, et sanguinem ex ea inter digitos profluentem, eamque super Altare in tribus locis transposuit, ut in singulis, quantum ipsa continet, tantumdem sanguine purpuretur. Populus accurrit, miratur. Sacerdos illam sumit, quam ipse paraverat reponendam. Rex autem Philippus occurrit, et vidit hostiam in formam carnis vividae, et super corporale sanguinis guttas, sive etiam notas, quum transponeretur hostia, ad modum hostiae circulatas. Post modicum apud Castrum Carolam eadem hostia partim carnis, partim panis speciem resumserat, in Festo scilicet Omnium Sanctorum, dum, Priore celebrante et volente ipsam tripartire, frangi non potest, sed integra manens per medium est replicata; et mox pars una formam carnis

induit, pars reliqua in pristina forma manet. Simile quid accidit apud Soronam Oppidum. Aliud quoque simile in territorio Windocinensi; apud Atrebatum quoque accidit idem. Haec autem contigerunt propter haeresim in Vasconia pullulantem. Anno sequenti Philippus Comes Flandriae, Otto Dux Burgundiae, Willelmus Archiepiscopus Remensis et fratres ejus conspirant in ipsum Regem. Qui Rex per Brabantiones terram Comitis Stephani vastat, et Comes Flandriae terram Regis. Henricus vero hujus nominis II. Rex Angliae cum filio fert opem Regi. Illis autem mediantibus componitur inter partes.

CAP. XXVIII. *De Andronico Constantinopolitano, qualiter ad Imperium pervenit.*

Andronicus, imperante Friderico I. Constantinopolitanum usurpat Imperium Anno Domini MCLXXXIII. qui fuit Annus ejusdem Imperatoris Friderici XXX. Hic autem Andronicus hoc modo Imperio se intrusit. Emmanuel enim Constantinopolitanus Imperator vir sanctissimus, et omni magnificentia praeclarus, dum gravi correptus infirmitate decumberet, Imperii Principibus ad se vocatis, eos consuluit, cuinam posset viro fideli et idoneo filii sui Alexii tutelam, et Imperii gubernationem usque ad ipsius aetatem adultam committere. Omnibus autem in hoc convenit assensus, ut puer ipse traderetur Andronico, qui et tutelae curam, et Imperii regimen administraret per omnia. Is enim erat eidem Emmanueli Imperatori post filium sanguinis linea proximior; quem tamen Imperator ipse Emmanuel, eo quod Theodoram Reginam neptem suam, et ejusdem Andronici consanguineam, ac Balduini

quondam Hierusalem Regis conjugem in terram secum Sarracenorum ducens, dum esset apud Acon, turpi amore dilexerat, vinculis tenebat inclusum. Agnito igitur Principum voto, idem Imperator Emmanuel Andronicum jussit a carceribus eximi, et eum in gratiam suam recipiens, filium Alexium, Imperiumque post ejus mortem fideliter custodiendum commisit, Bajulumque constituit. Post haec defunctus est Imperator Emmanuel Anno Domini MCLXXXII. qui dum vixit, Latinos dilexit, Latinamque uxorem duxit, et eidem filio suo Agnetem Ludovici VII. Francorum Regis filiam in uxorem accepit. Eo igitur mortuo, Andronicus ipse ex commissione Henrici Imperatoris puerum in tutelam, et Imperium in potestate sua recipiens, cupiditate regnandi allectus, rem nefandissimam est aggressus. Adscito enim sibi Scriba suo Angustiolo nomine clam puerum cepit, et sacco eum immittens (proh pudor!) parridida et fideicommissi violator effectus, submersit in mare. His etiam non contentus, quoscumque de sanguine ejusdem Emmanuelis in proprium grassatus sanguinem habere potuit, singillatim ad se vocari mandans, clam privavit luminibus. Quo peracto diadem suscepit Imperii. Quidam tamen ex genealogia ejusdem Emmanuelis, Kirsachus nomine, timens Andronici saevitiem, latenter aufugit ad Insulam Cypri, quem Cyprenses, eo quod de stirpe ejusdem Emmanuelis erat, Imperatorem Insulae praefecerunt, tradentes sibi Imperii diadema. Ipsum tamen Kirsachum Ricardus Anglorum Rex, dum transfretaret, cepit, et carceribus mancipavit cum conjugē et filia, qui et in vinculis defunctus est. Nam Kirsachus ipse navem, in qua erat soror dicti Regis, et filia quoque Regis Navarrae, uxor futura ejusdem Ricardi, quae sequebantur eundem Regem Ricardum,

tentaverat insequi; sed Rege Ricardo superveniente ejus impedivit conatus.

CAP. XXIX. *Qualiter Kirsachus cepit Andronicum, occiso Scriba.*

Andronicus itaque tam nefaria proditione Constantinopolitanum adeptus Imperium, in tantam etiam prolapsus est lasciviam, ut non solum in Civium filias, verumetiam in ipsas Sanctimoniales, et Deo dicatas Virgines attentaverit stupra committere. Monasteria quoque et alia loca sacra profanans, propriis substantiis spoliabat. His igitur sceleribus cunctis infestus, singulorum odia incurrebat. Die autem quadam veniens ad eum Scriba ejus, quem in submersione juvenculi Imperatoris ad se clam in domesticum exsequutorem habuerat, ait: *Mi Domine Imperator, supersunt adhuc in hac urbe insidiarum contra te reliquiae. Est enim heic vir de genere Emmanuelis tui praedecessoris, homo ruffus et nequam, Kirsachus nomine, quem nisi exoculari vel captivari aut occidi mandaveris, scito tibi imminere tormenta.* Andronicus his auditis, ut erat ad suasiones funestas pro livis, statim Kirsachum ad se vocari mandavit; qui audito mandato consternatus est valde; et accito ad se fratre Alexio, et nonnullis domesticis intimavit eis mandatum Andronici, adjiciens se opinari, ideo requisitum esse, ut aemulorum suggestionem vitam amitteret. Dumque fratrem et domesticos consuleret, quid esset acturus, et responderent, ut se vocantem Imperatorem adiret, quem et ipsi sequerentur, inquit: *Licet mihi mortem imminere conspiciam, quod suadetis, implebo. Ne autem solus moriar, operam impendam pro viribus.* Quum autem Andronicus Imperator tunc

apud Blacherniam consisteret, ipse Kirsachus accinctis sub vestibibus armis equum ascendit, et concomitantibus eum Alexio fratre et domesticis ejus, ad Imperatorem profectus est. Est enim Blachernia mansio Imperialis, et in capite urbis Constantinopolitanae de versus terram sita. Quum autem Kirsachus in angiportu, seu flexura viae Scribam Andronici haberet obvium, quem sciebat vitae suae aemulum, videns, quod divertere non poterat, exemto gladio caput ejus amputavit, et corpus ejus in frusta comminuit. Cujus cruore quidem respersus, stimulado calcaribus equo, cum suis in urbem rediit, et manu gladium eodem sanguine rubricatum deferens vociferabat, dicens: *Sequimini me universi commilitones, et concives Constantinopolitani, quia hostem humani generis interfeci.* Et dum properaret ad alteram aedem Imperialem, quae Bucca-Leonis dicitur, Constantinopolitani ex hoc admirati sequuti sunt eum; quumque ibidem pervenisset, arrepto omni thesauro; et diademate sibi imposito, jussit omnes in armis esse, proponens obsidere Blacherniam.

CAP. XXX. *De turpi nece Andronici.*

Audiens autem Andronicus, quae Kirsachus egerat, turbatus valde jussit suos in armis esse. Sed Kirsacho in manu potenti contra eum veniente, ipsi sese statim suis diffisi viribus, eidem Kirsacho dederunt. Tunc Kirsachus Andronicum in Bucca-Leonis jussit captivum deduci, excogitaturus interim, quali dignus foret supplicio affici, qui juvenculum Imperatorem Dominum suum fidei suae commissum tam vili nece occidere praesumserat, et scelera quamplurima veritus non erat committere. Igitur paulo post Kirsachus Imperator Andronicum captivum coram se jubet adducit, et

cunctis exuto vestibus restem alei spicis nudatam in coronae modum capiti ejus imponi in figuram Crucis abraso: demum vili asellae impositus, caudamque pro freno tenens per totam Civitatem Constantinopolis deductus est, probrosum spectaculum omni genti. Tunc mulieres furore contra eum accensae foemineo, instestinis jumentorum putridis, necnon faecibus et urinis prosilientes in ipsum, ejus faciem inquinabant. Hoc igitur modo Andronicus a mulieribus et Civibus Constantinopolitanis, coronam obprobrii deferens, conviciatus, et per urbem ignominiose deductus, tandem urbe ejectus, relictus est iudicio mulierum; quae more canum, dum rabie efferati ad cadavera famelici veniunt, in ipsum scelestissimum hominem certatim irruentes, dentibus et unguibus discerpebant, credentes se posse salvari, si ex carnibus tantis infectis nequitiis manducarent. Dumque cadaver corrosionibus ac lacerationibus miris esset consumptum, ossa ejus etiam contriverunt. Alibi legitur, quod ipsum Andronicum in compitis viarum apud Constantinopolim ad stipitem ligatum quasi signum ad sagittam propter immensa flagitia sua sagittari fecit. Hac itaque nece turpissima infamem vitam finivit Andronicus.

CAP. XXXI. *Qualiter Kirsachus assumpto Imperio exoculatur a fratre Alexio, qui et se intrudit Imperio.*

Kirsachus igitur, assumpto in hunc modum Graecorum Imperio multis meritis, subditorum acquisivit amorem, eo maxime, quod a saeva tyrannide Andronici et perfidia Scribae ipsius sua eos magnanimitate eripuerat. Sed et in Abbatiis praecipue dilectus est, quarum reformationi et conservationi summe vigilabat. Nullum enim erat Monasterium, quod non sentiret munificam

ejus manum; in cuius rei signum Imago ejus ob devotionem mirificam in singulis Monasteriis portae fastigio ponebatur. Quum autem tempore suscepti diadematis Consorte careret, ad Regem Hungariae solemnes Nuntios misit, ut Regis ejusdem sororem sibi tradi peterent in uxorem. Quod Rex libenter amplectens, tradita sorore, accepit eum Kirsachus in uxorem, et Imperatricem eam apud Constantinopolim coronavit. Genuit autem ex ea filium Alexium nomine. Quumque Imperator Kirsachus fratrem haberet Alexium nomine, ut dictum est, virum in armis strenuum, sed iniquum, totam ei potestatem Imperii, tamquam fratri carissimo tradidit, praeter coronam et ipsius Imperii dignitatem. Qui tandem ambitionis invidia permotus potentioribus Imperii per donaria magna adstitit. Quadam autem die dum Imperator Kirsachus, terras Imperii visitans, in quamdam divertisset Abbatiam prope Philippis Civitatem (est enim Civitas distans a Constantinopoli dietis septem, in qua ortum habuit Alexander, et Paulus Apostolus partem Epistolarum conscripsit) diebus aliquot minutus sanguine moram ibi contraxit. Quod frater ejus Alexius intelligens, sciensque paucis inibi Imperatorem concomitari, accitis secum quibusdam satellitibus, ad Abbatiam ipsam profectus, tamquam naturae contrarius, et carnem suam ac sanguinem odio habens, Imperatorem Kirsachum fratrem suum cepit, et oculos ibi (pro dolor!) evelli mandavit. Quo in Abbatia dimisso, reversus est in Constantinopolim, ibique Imperii sibi arripuit diadema, jussitque ad se fratrem exoculatum adduci, et carceribus mancipari, vitae sibi tamen faciens necessaria erogari. Imperatrix vero his cognitis ingemiscens, filium parvulum quibusdam militibus clam tradidit, fratri ejusdem Imperatricis Regi

Hungariae deferendum. Alibi legitur, quod puerum ipsum incarcerationi praecipit: sed ille Dei intuitu de squallore carceris elapsus, a Graeciae finibus ad sororem suam, et Philippum Regem Germaniae sororium suum in Alamanniam proficiscens, cuidam stolio ex Francis in Italia occurrit.

CAP. XXXII. *Qualiter Kirsachi filius fuit in Imperio restitutus.*

Quum autem Barones quidam Francorum, videlicet Balduinus Comes Flandrensis, Ludovicus Comes Blesensis, Stephanus Perticensis, Marchio de Monteferrato, et alii quamplures magni viri ac strenui bellatores pro liberatione Terrae-Sanctae transfretantes, Venetias pervenissent, competentes Nuntios idem puer destinavit, qui eis patris et filii lachrymabiliter causam proponerent, promittens etiam se daturum eis trigintatria millia Marcharum argenti, quibus Venetis tenebantur; necnon et pecuniam, quam pro naulo dederant, si ei succursum praeberent; et quod ipse puer cum virtute Imperii sui ad liberationem Terrae-Sanctae cum illis veniret, ac de fisco suo etiam sufficienter exercitui necessaria ministraret; Ecclesiam quoque Constantinopolitanam Ecclesiae Romanae subderet, et uniret. Verum alibi legitur, quod Comitibus Flandrensi et Blesensi centum millia Marcharum pro quolibet; Marchioni de Monteferrato, et Duci Venetiarum tantumdem pro quolibet; Comiti Sancti Pauli quinquaginta millia; et quae pro naulo dederant, persolveret; et quod propriis sumtibus haberet in Terra promissionis milites quingentos per annos duos. Vocato igitur puero, et iuramento ab eodem recepto, quod promissa Nuntiorum impleret, statim ventis et

mari se commiserunt, et navigantes Constantinopolim applicuerunt. Graeci autem, qui de foris inventi sunt, Francorum audaciam intuentes, intra urbis moenia se se receperunt. Quumque per septem dies terra et mari Franci, Flaminghi, et Veneti urbem fortiter obsedissent, et frequenti varioque conflictu victoriam obtinerent, octava die Alexius Imperator egrediens cum sexaginta millibus, alibi triginta millibus equitibus, et infinita multitudine peditum armatorum ad dimicandum contra Latinos acies ordinavit. Latini vero, licet Graecorum respectu paucissimi, cum laetitia tamen congressum exspectabant, quia secure de victoria confidebant. Quorum ille proditor ac tyrannus Alexius constantiam attendens, statim cum suis fugiens, intra muros illico se recepit, multis comminationibus, quod in crastinum pugnaret asseverans. Sed nocte sequenti cum liberis et uxore, paucisque aliis aufugit. Porro sequenti die Franci urbem viriliter impugnaverunt, et cum scalis per muros ascendentes, intra muros inter Graecos se audacter praecipitaverunt, ac de illis non minimam stragem fecerunt. Audiens autem Dux Venetiarum, quod Francos Graecorum multitudo concluderat, eosque morti et exitio dabat, cum Venetis, et stolo suo viriliter ad succurrendum venit, inter quos ipse Dux licet senex, et debilis corpore, fortis tamen et fremens animo, primus galeatus Francis pugnantibus se adjunxit, unde et Francis assumtis viribus ad pugnandum acerrime recallescentibus, impio proditore Alexio cum haereticis suis parvulos nostros rebaptizantibus fugato, Civitas capitur. Kirsachus pater adolescentis e carcere liberatur: statim in Palatio dominatur. Puer autem ipse tam in Ecclesia Majori, quam in Palatio Imperiali diademate solemniter coronatur. Qui adepto Imperio, sine mora,

cuncta, quae promiserat Francis, implevit, rogatque eos, ut tota hyeme proxima ibi morentur.

CAP. XXXIII. *De morte ipsius Alexii pueri.*

Coronato itaque puero filio Kirsachi, Alexio nomine, rogati ipse Latinos, ut sint extra urbem ob discordias vitandas. Itaque Latini acquiescunt, et ex diverso interjacente portu in loco, ubi dicitur Turris Galathas Judaeorum mansio, construunt sibi castra. Imperator classem incendere parat, quae ipsum ad coronam adduxerat; at pars ejus succumbit in omnibus. Itaque Graeci exosum eum jam habentes, Imperatorem sibi creant alium. Mittit ad nostros Morculphum sibi familiarem, qui jurat ex parte Imperatoris se traditurum eis Palatium Blacherniae quasi pactionis obsidem. Accedit Marchio Montisferrati, ut recipiat illud, ipsique Marchioni illuditur. Morculphus revelat Graecis secretum de reddendo Palatio, et in odium Alexii statim attollitur Imperator, qui mox in Dominum dormientem manum mittens, eum incarcerat; et Nicolaum, qui apud Sanctam Sophiam Imperiales infulas sibi usurpaverat, similiter captum incarcerat. *Sic scribit Vincentius. Sed Historiae de acquisitione Terrae-Sanctae Scriptor* ponit, quos Morculphus ipse, qui pueri Bajulus erat, clam nocte puerum ipsum Imperatorem et Dominum suum in Palatio Blacherniae strangulavit; et tunc adimpletum fuisse dicitur somnium, quod paulo ante puer viderat Imperator. Somniaverat siquidem, se ab apro strangulari, qui ex materia cuprea apud Palatium Imperiale, quod Bucca-Leonis dicitur, habebatur. Qui licet visione terrefactus, apri effigiem jussisset in particulas conteri; nulla tamen cautela etiam praevium fatum potuit evitare. Ipse autem

Morchulphus, strangulato puero Imperatore, vitam ejus laqueo desperationis terminatam fuisse confingens, eumque sepeliri mandans, obseratis portis Civitatis, in Ecclesia Sanctae Sophiae suscepit Imperii diadema, et Nicolaum jam dictum, qui sibi Imperiales infulas usurpaverat, comprehensum mandavit occidi.

CAP. XXXIV. *Qualiter Morchulphus Imperator fugatur, et Constantinopolis capitur.*

Post haec Kirsachus pater Alexii Imperatoris moritur. Clerus et Populus in perniciem Latinorum machinantur. Latini itaque terra frequenter marique impetuntur; sed Dei sunt virtute protecti. Quadam itaque die ad quaerendum victualia ex Latinis egrediuntur circiter mille, quibus occurrit Morculphus Imperator cum grandi multitudine, moxque fugit, et arma vexillumque cum icone Sanctae Dei Genitricis, quam ante se deferri faciebat, projecit. Una enim nocte naves suas sexdecim ascendit, et velis expansis in Latina s mittis; at cum multo labore Latinorum naves indemnes fuerunt, Domino protegente. Imperator quoque Morculphus cum Latinis colloquium petit; sed Dux Venetiarum respondit se loqui nolle cum proprii Domini detentore. Sequenti autem nocte in Palatio Blacherniae Morculphus ipse Dominum suum necat, vitam ejus terminatam simulans laqueo, quem ipse confinxerat. Latino porro insultum faciunt, sed praevalentibus Graecis machinas suas perdunt. Porro duabus navibus colligatis, quae appellabantur Paradisus, et Peregrina, primae illarum scalae muros attingunt. Itaque Latinis irrumpentibus urbs populosa capitur a paucis, Graecis in Palatiis fugientibus. Latini de assaltu deliberant. Imperator Morculphus nocte fugit apud Judaeos, et mane Graeci

Constantinum Imperatorem nominant; Latini vero pedites arma capiunt; Graeci fugiunt; Palatia vacua deseruntur, et de spoliis eorum divites efficiuntur Latini. Morculphus captus excoecatur, et de loco eminentissimo praecipitatus, ac per urbem tractus discerpitur. In *Historia de Acquisitione Terrae-Sanctae* habetur, quod dum Morculphus ipse fugiens apud Judaeos turrem eminentissimam ascendisset, quidam ex Francis vir corde magnanimus illum evaginato gladio insequutus, post eum turrem ascendit, et necem illi interminans, ait: *Tu versute proditor, qui de statu infimo ad sublime ascenderas solium, statim ad exterminium deducers.* Et haec dicens, dum gladium elevasset, ut ei caput praecideret, Morculphus id advertens, nec habens quo diverteret, de coenaculi fenestra se dedit praecipitem, sicque collisus miserabiliter exspiravit. Ex cujus morte turris ipsa nomen sortita in posterum *Saltus-Morculphi* usque in hodiernum dicitur. Cadaver illius lapidibus et ruderibus obrutum a Populo infamem meruit sepulturam. Capta est igitur hoc modo Constantinopolis a Latinis Anno Incarnati Verbi Dei MCCIV. Urbs quidem de Mundi majoribus una, in hac magnificentia prima. Cujus captionem etiam post plures dies plerique Civitatis incolae non credebant, tum propter Civitatis fortitudinem, tum etiam propter antiquam, quam habebant, prophetiam. Prophetarum siquidem erat, quod deberet capi per Angelum, et ita eam capi per Angelum non credebant. Sed hostibus per muerum, ubi Angelus pictus erat, Civitatem intransibis, se deceptos incolae per aequivocationem Angeli cognoverunt. Tunc Latini, qui Sancti Spiritus illustrati gratia in captione ejusdem urbis scutum Filii Dei apprehenderant, obtenta urbe ipsa, scutoque humani hostio apprehenso, statim ad

Ecclesias et Monasteria tamquam praedae famelici irreverenter discurrunt, et flammis ac rapinis quaeque diripiunt. Ibi tunc avaritia mater cupidinum sic inter eos praevaluit, ut qui debebant praedam exponere in communi, eam in latibulis occultarent; tantumque ex hoc inter eos succrevit odium, totque dissidiorum sunt abortae querelae, ut pauperes divitibus, et e contrario impropere, quod omnia occupassent. Ante enim, quam ingrederentur Civitatem, inter se Latini convenerant, ut spolia quaeque deberent in publicum exhiberi, ita tamen quod ex integro Veneti medietatem omnium possiderent, et quod Ecclesiae et Monasteria a praeda forent immunia. Obtulit autem Venetiarum Dux, se expositurum in publicum ex omni spolia per Venetos acquisita quadringentas Marchas pro quolibet milite, ducentas vero pro quolibet Sacerdote et equite, centum vero pro unoquoque pedite. Franci tamen his acquiescere nolentes, in tantum rapinis grassati sunt, sicque eas distraxerunt, ut demum nonnisi Marchae viginti pro milite, et decem pro Sacerdote et equite, quinque vero pro pedite obvenirent. Post haec urbem inter se condiderunt, cujus dimidia pars a latere terrae Venetis, a litore vero reliqua sorte Francis obvenit. Facta itaque urbis et praedae divisione, conventum est inter Latinos, ut Franci Imperatorem, Veneti vero Patriarcham eligerent; ita tamen, ut ipsi Veneti Imperatori electo quartam partem suae medietatis, et Franci tantumdem a latere Bucchae-Leonis remittere tenerentur. Franci igitur Balduinum Comitem Flandriae Imperatorem eligunt, quo consecrato et coronato, divisisque terris et Insulis Constantinopoli adjacentibus inter Francos et Venetos, relictaque urbis custodia Balivis suis, Salonichum

perrexit, investiturus de Regno ipso Marchionem de Monteferrato, qui tunc conjugem habebat relictam Kirsachi Imperatoris Constantinopolitani, Regisque Hungariae sororem, ex qua Imperator ipse genuerat Alexium Imperatorem juveniculum, quem strangulaverat Morchulphus incubator Imperii. Quumque Salonichum venisset, recepto ibi homagio, Regnum ipsum tradidit Marchioni, qui ex ipsa conjugis sua filium genuit, Regni etiam successorem. Distat autem Salonichum a Constantinopolis urbe dietis quinque. Idem quoque Imperator Balduinus multas Civitates recepit a Campanis, quas postmodum Gaufridus Villae Harduin possedit. His peractis reversus est Balduinus Constantinopolim, venitque ad eum uxor ejus, quae diebus quindecim supervixit.

CAP. XXXV. Qualiter Andrianopolitanos Balduinus Imperator obsedit, et de eorum exusatione.

Inter haec Andrinopolitani, qui in partem cesserant Venetorum, quum ab ipsis Venetis pessime tractarentur, tractatu cum circumstantibus Civitatibus habito, Nuntios suos ad Regem Blancorum miserunt, sciscitatu, an possent ejus habere subsidium. Quo eis pollicente, Andrinopolitani eos, qui pro Venetis ad Civitatis custodiam immorabantur, de Civitate ipsa ejecerunt. Quod quum Imperator Balduinus agnovisset, multum indoluit, et de assensu Ducis Venetiarum, nec non Ludovici Comitis Blesensis, aliorumque Primatum, decrevit Civitatem ipsam Andrinopolim, quae primum rebellionis cervicem erexerat, obsidere; eaque subacta universos incolas et habitatores ipsius gladio sine misericordia trucidare. Eductis igitur copiis omnibus, Imperator ipse ad obsidionem ejusdem Civitatis, quae

dietis quinque a Constantinopoli distat, profectus est; sed non multo post Rex quoque Blancorum Andrinopolitanis subsidio adfuit; qui dum multis incursionibus Latinorum exercitum infestaret, sollicitus si posset victualia eis subtrahere, Imperator Balduinus vallis et aggeribus jussit castra sua diligentissime communiri. Misit quoque ad Henricum Pictaviensem Comitem fratrem suum, qui tunc Turcorum terram incursabat, Legatos suos, ut eum omnibus copiis festinaret ad eum. Interim Andrinopolitani fide interposita ad Imperatorem in castris venerunt, ex quibus unus vice omnium in haec verba loquutus est: “Quum nos Andrinopolitani Cives, „ tuaeque Majestatis fidissimi, qui ex tua „ salubri sanctaque promotione non absque inspirationis „ Divinae edita interventu, festivis „ sumus gavis applausibus, te proposuerimus „ perpetuo Dominum profiteri, non ab re admirari „ compellimur, cur tuam Civitatem, „ tuique Imperii fideles hostili manu opprimere „ tam subito advenisti. Nam si quid in Venetos „ egimus, tui adventus causa exstitit. Prius „ erat examine iudicii discutiendum, utrum ne „ rationabiliter subesset causa, quae nos ad id „ peragendum induxisset; quae si rationi comperta „ fuisset adversa, requirendi eramus, ut „ debitam transgressionis satisfactionem impendere „ deberemus. Quod enim in eosdem Venetos „ peregrimus, non nos propria induxit „ vesania, sed illorum potius lascivia impulit, „ qui passim grassantes, in illicitis (proh pudor!) „ indifferenter voluptabantur in mares et foeminas. „ Quumque Dux illorum nefandissimos „ actus dissimularet corree, jugum domini, „ immo verius scelestissimae tyrannidis excutere „ decrevimus, illus deinceps nulla sorte passuri. „ Tibi autem subijci

volumus, et pro te tamquam „ ligii homines tuam hanc recognoscere „ Civitatem.

CAP. XXXVI. *De strage Latinorum, et qualiter Balduinus Imperator nusquam comparuit.*

Imperator Balduinus, his auditis, communicato suorum consilio, rogavit Venetorum Ducem, quatenus pro quiete Latinorum et felici statu Imperii, irrogata dissimulans, vice hujus Civitatis commutationis titulo sibi aliam acceptaret. Quem quum suasioni suae repugnantem comperisset, jussit aggredi Civitatem, et per occultas fossiones fundamenta murorum suffodi, et adminiculis lignorum fulciri. Quumque solum restaret ignem immittere, reversus est ad tentoria Imperator. Quumque omnes discumberent, Blanchi et Cumani, qui Andrinopolitanis auxilio venerant, cum impetu et clamore maximo usque ad vallum Latinorum irrumpunt, eos ad proelium provocantes. Quod audiens Ludovicus Blesensis Comes, ex irruptione hac in iram commotus, statim armis accinctus, accitisque secum Stephano Comite Perticensi, et Raynaldo de Monte Miralio, reliquisque militibus suis, vallum contra edictum Imperatoris egressus est. Edixerat enim Imperator, ut in nullum eventum quisquam vallum egrederetur. Dumque veloci equorum cursu Blancos et Cumanos fugientes insequeretur, et qui in castris erant, vociferarent ad arma, Imperator Balduinus audito clamore, subito apprehensis armis cum suis militibus post Comitem equitavit, relicta exercitus custodia Campaniae Senescalcho. Comes autem Ludovicus quum jam per quatuor leucas hostes fugasset, et in eorum insidias supervenisset, vertere coepit gressum; sed nonnulli ex ipsis egressi insidiis ad cursum recentes insequuti sunt Comitem,

quem in fuga deficientem ante Imperatoris adventum lethalibus eum vulneribus confoderunt, reliquis ejus comitibus interemtis. Quumque Imperatorem cum ducentis militibus electis accurrentem vidissent, ad suos propere sunt reversi. Imperator vero procedens Ludovicum ipsum in campo jacentem semivivum comperit, reliquosque morte prostratos. Quo infelici eventu, dum supra Comitem magnis Imperator doloribus urgeretur, rogavit eum Comes voce, qua potuit, quatenus super jam mortuo moerorem compesceret, et sui ipsius, Latinorumque misertus, reverteretur ad castra, quum Sol jam vergeret ad occasum, et de propinquo magnae, in quas inciderat, laterent hostium copiae. Imperator ad haec respondens, se potius mortem subiturum, quam ut virum tanti nominis campo relinqueret inultum, concito gressu, ultra progressus est. Quem quum Blanchi et Cumani advenientem vidissent, statim de latibulis prosilientes, veniunt ex adverso, belloque congrediuntur acerrimo. Sed dum Latini hostium potentiam sustinere non possent, paucis tandem militibus peditibusque fugae praesidio evadentibus, reliqui, qui cum Imperatore Balduino advenerant, fuerunt gladiis hostium interemti. Veneti, qui Imperatorem sequebantur, viso suorum conflictu, mortisque sibi imminere discrimen, ad castra propere sunt reversi; quumque Duci et Marescallo Campaniae infortunium, quod viderant, nuntiassent, clam omni eorum relictis supellectile, statim ab obsidione discedunt, Rodesioc properantes.

CAP. XXXVII. *Qualiter Henricus frater Balduini Imperator Constantinopolitanus efficitur, et de morte ipsius.*

Quum autem hujus adversae cladis Nuntius Constantinopolim advenisset, Latini, qui in urbe erant, nimirum contristati sunt valde. Tunc Comes de Bethune, et Cardinalis quidam, qui in urbe remanserant, Latinos in unum convocatos, quid in tam arduo agendum foret discrimine consuluerunt, hortatique sunt, ut ad defensionem Urbis se viriliter accingerent; nam pro unoquoque Latino erant centum in Urbe Graeci. Communi tandem omnium consilio miserunt Nuntium apud Rodestoch Civitatem exploraturum, qualis suorum fuisset eventus, qui ab obsidione discesserant. Invenit autem ibi eos, nec non et Comitem Pictaviensem Henricum, qui post conflictum ibidem de terra Turchorum advenerat. Quumque omnes, qui in Rodestoch erant, agnovissent, quod Blanchi et Cumani e regione discesserant, Constantinopolim advenerunt, et omnium assensu Henricum Pictaviensem Comitem Balivum Imperii elegerunt, ac sibi homagium praestiterunt, quousque scirent, qualis fuisset finis Imperatoris Balduini. Hic autem Henricus Balivatum Imperii per annum tenuit, qui licet per Monachos et alios in diversis partibus Imperatorem Balduinum perquiri mandasset, nec unum solum, et nullum habere indicium potuit. Venit enim ad eum quidam dicens, quod Imperatorem ipsum ipse cum duobus comitibus furtive distraxerat, et cum eisdem retentum in silva dimiserat. Unde Henricus Imperii Balivus Comitem Cononem de Bethuna tribus armatis Galeis ad silvam ipsam direxit; erat enim silva ipsa in litore magni maris. Comes igitur quum pervenisset ad silvam cum militibus suis, concomitante eo, qui rem indicaverat, venit ad arborem, sub qua indicator ipse Imperatorem cum duobus comitibus se dixerat reliquisse. Nihil autem sub arbore

reperitum est, praeter quam panis et caepae reliquias. Et sic perscrutatoribus nihil reperientibus ad propria reversis, Balduini Constantinopolitani Imperatoris exitus remansit incertus. Latini igitur quid de Imperatore Balduino contigisset incerti, eundem Henricum fratrem ipsius et Imperii Balivum Imperatorem efficiunt: qui dum Imperiales infulas assumisset, partem terrarum Imperii recuperavit non minimam, quae ab Imperii fidelitate defecerat; pacem cum Blanchis et Cumanis composuit, et Regis Blancorum filiam accepit uxorem. Obtinuit quoque sua industria totam terram Imperii usque ad Salonichum, et ipsum etiam Salonichi Regnum. De quo Conradum Marchionis Montisferrati filium superstitem investivit, et coronavit in Regem. Paucis post haec diebus in eodem Regno morante, e vita excessit, et qui cum eo erant, Constantinopolim sunt reversi.>

CAP. XXXVIII. *Qualiter Petrus Comes de Alencione Henrico successit, et in carcere obiit.*

Defuncto igitur Henrico ipso Constantinopolitano Imperatore apud Salonichum, Latinorum Primores, qui in urbe ipsa erant, Legatos ad Petrum Comitem de Alencione miserunt in Franciam. Hic enim consanguineus erat Philippi hujus nominis III. Franciae Regis, qui Comitissam de Namurro, sororem quondam Balduini et Henrici Constantinopolis Imperatorum, habebat in conjugem: qui una cura ejusdem conjugis Constantinopolim veniret, percepturus Imperii diadema. Ipse autem legatione percepta arripuit iter, et quum venisset Romam, coronationem ab Apostolico Innocentio sibi et conjugii procuravit. Post haec Apuliam tendens, devenit Brandicium,

ut inde in Constantinopolim transiret, cum quo pariter idem Apostolicus Cardinalem direxit. Quumque esset Brandicii, mare intrans, Durachium applicuit, cujus Terrae Dominus occurrens, honore multiplici eum recepit, eique fecit homagium; falsa autem suggestionem, ut rerum exitus declaravit, eundem Petrum Imperatorem induxit, ut per terram ejus transiret, Constantinopolim profecturus, dicens se facturum, quod ab omnibus terrigenis sibi praestaretur homagium, ex quo subsequi innuebat, nullam postmodum repulsam Imperio habiturum. Imperator igitur verbis allectus hujusmodi, posita conjuge in navi, eo quod portabat in utero, per terram Durachii profectus, concomitante eum ejusdem Terrae Domino, quum ad oppidum munitissimum devenisset, idem Durachii Dominus eundem Imperatorem Petrum cum omni gente sub prodicione retinuit, et ex ipsa gente pluribus interfectis, Imperatorem Dominum suum carceri mancipavit, et cum eo Comitem Sansuerre, qui in squallore carceris animas exhalarunt. Uxor autem ipsius Imperatoris Petri, cum Constantinopolim pervenisset, filium peperit, qui fuit postea Imperator. Ipsa vero paulo post defunctus est. Graeci interea cognito quod Petrus Imperator fuerat a Domino Durachii cum gente sua captivatus, in rebellionem conversi sunt, et conspiratione facta cum terrarum incolis, qui Imperatori Henrico homagium fecerant, Imperii statum contra Latinos pervertere nitebantur.

CAP. XXXIX. *Qualiter Henricus Comes de Namurro obtinuit Imperium, qui et viduam adamavit.*

Latini autem his cognitis, Comiti de Namurro, qui ex Imperatrice genitus fuerat, solemnes direxerunt

Nuntios, ut Constantinopolim festinanter accederet, suscepturus Imperium, cui secedebat de jure. Qui sub hac re consultus ire abnuuit; fratrem tamen suum Henricum natu minorem illuc direxit; ut eum de ipso Imperio coronarent. Arrepto igitur Henricus itinere, transivit Hungariam visurus Reginam sororem ipsius, ut ipsius opitulante favore per Hungarorum et Blancorum Regna securus transiret. Quod et factum est. Quumque Constantinopolim pervenisset, suscepit ibi Imperii diadema. Non multum autem in Imperio ipso profecit, eo quod modicam armatorum manum conduxerat; et nisi Blanchi, quorum amicitiam Henricus frater Balduini sibi nancisci curaverat, adstitissent, fere totum Imperium amisisset. Eo autem imperante quum uxorem non haberet, in amorem cujusdam viduae, quae filia fuerat Balduini de Villa-Nuda, prolapsus est, ita ut plus debito exardescens occulte eam desponsaverit in uxorem; eamque cum matre in Palatio retinens, sic raptus erat, ut distractus a ceteris ab ejus amplexibus nullatenus posset vacare. His cognitis Latinorum Primores turbati, et indignati pariter contra eum, nacta sibi hora, thalamum ejus ingressi sunt, et capientes matrem viduae, mari eam submerserunt, viduaeque nasum mutilantes, caesariem etiam truncaverunt. Hoc autem improprio commotus animo Imperator, videns se in ultione deficere, mare intrans Romam perrexit, et Papae Innocentio III. querelam rei hujus proposuit. Pontifex tandem Romanus verbis et donis ipsius animum mitigavit, et ut ad Imperium reverteretur, induxit. Eo autem redeunte Constantinopolim, dum per terram Gaufridi de Villa Hardoin, cujus filius uxorem habebat quondam Henrici Imperatoris fratris Balduini

filiam, diverteret, languens in domo ipsius, debitum ibi naturae persolvit.

CAP. XL. *Qualiter Johannes Hierusalem Rex apud Constantinopolim praeficitur.*

His igitur eventibus alternantibus tam discriminosis quam damnosis, viduato plurimum Constantinopolitano Imperio, et quantum ad Latinos, in nihilum fere redacto, non enim nisi solam Urbem cum supereminenti quodam Colle possidebant Latini, multi proponebant relicta Urbe discedere; quidam tamen animi magnificentioris et sanioris consilii suaserunt, Legatos ad Papam dirigere, quatenus procuratione ejus habere possent in Dominum et Constantinopolitanum Imperii Gubernatorem Comitem Brenensem, Terrae Hierosolymitanae Regem, qui de partibus illis advenerat, cujus quidem circumspectionis praesidio sperabant posse iterum Imperium reformare. Missi sunt itaque Legati ad eundem Papam, et Regem Johannem. Rex autem licet diu reluctaretur annuere, tandem precibus et promissis Papae inductus, et desolationem Constantinopolitani Imperii a Latinis aegre ferens, his conventionibus annuit proficisci, ut videlicet juvenculus, quem Comes de Alencione Petrus Imperator superstitem suum reliquerat, filiam ejusdem Regis Johannis acciperet in uxorem, et post assumtas Imperii infulas ipse cum ejus subditis sibi homagium exhiberet; et quod terra, quam ipse acquireret, quae praedecessorum fuerat, in ditionem ipsius Imperatoris et ejus haeredum pervenire deberet. Quumque conventiones ipsae Papae et Latinis, qui apud Constantinopolim erant, placuissent, Rex Johannes profectus Venetias, mare ibi intravit,

et deinde Constantinopolim appulit. Qui a Latinis honorifice susceptus, quum diebus aliquibus moram ibi contraxisset, puer Imperatoris quondam Petri filius filiam ejusdem Regis Johannis accepit uxorem. Quibus Imperialibus diadematibus insignitis, idem Rex Johannes ab ipso Imperatore juvenculo et sibi subditis juxta conventiones initas recepit homagium, et super Imperii gubernatione fidelem curam adhibuit.

CAP. XLI. *De Guilliemo Rege Siciliae et gestis ejus.*

Guillielmus Siculorum Rex imperante Friderico I. in Sicilia regnat. Coepit Anno ejusdem Friderici secundo, qui fuit Annus Domini MCLIV. nam ipso anno Princeps utilis ac strenuus et actibus clarus Rogerius Siciliae Rex post insignes de Sarracenis victorias atque terras recuperatas defunctus est; qui Guillielmum (*) hunc non se inferiorem, regni ac victoriarum successorem reliquit. Hic filiam Ricardi Regis Angliae Johannam nomine duxit uxorem. Eo autem tempore, quo Alexius Kirsachum fratrem suum Constantinopolitanum Imperatorem exoculari fecit, et Imperium occupavit, idem Rex Guillielmus parata classe mirabili, misit in Graeciam, volens ipsum Imperium obtinere. Peregrinos etiam, qui ad subsidium Terrae-Sanctae transfretare volentes per ejus regnum transitum habebant, retineri mandavit, ut cum suis illos in Graeciam mitteret: unde sequutum est, ut Christiani in bello, quod Guido Hierusalem Rex cum Saladino habuit, suorum paucitate defecerint, et idem Rex Hierusalem cum multis Principibus in manus incidit Saladini. Quum autem classis ejusdem Regis Guillelmi pervenisset in Graeciam, Sicilienses magnis incursionibus Graecorum terras invadentes,

Durachium et Salonichum ceperunt. Quibus munitis dum versus Constantinopolim transirent, Graeci eorum successibus se gaudere simulantes, ad Capitaneum classium accesserunt, rogantes eum, ut ad vindictam Imperatoris Kirsachi, quem frater ejus incubator Imperii exoculari fecerat, strenue intenderet, super quo sibi assistere promiserunt. Tandem allectationibus variis, fictisque sermonibus suggesserunt, ut per terram Constantinopolim accederet. Qui verbis eorum adhibita fide, dum Philippis Civitati hospitatus fuisset, quae a Constantinopoli sex distat dietis, Graeci ex condicto una dierum simul ex pagis circumstantibus adunati, in ipso diei ortu Sicilienses invadunt, et eos mactantes ut pecudes, quosdam vinculis manciparunt, pauci tamen evaserunt. Post haec Rex Willelmus poenitentia ductus, quia causa fuerat detrimenti inaestimabilis Terrae-Sanctae, quum venisset ad eum Tyrensis Archiepiscopus, qui notificato sibi statu miserabili ejusdem Terrae, et quantum discriminis imminabat, nisi succurreretur celeriter, misit apud Tyrum Conrado Marchioni Montisferrati ejusdem Urbis Domini Galeas ducentas cum armatis militibus, et insuper jussit classem magnam parari, ut ipse etiam transfretaret. Sed interim Deo aliter disponente sublatus est a rebus humanis, nullo haerede superstitute relicto masculo, unica tamen filia Constantia nomine, quam Henricus VI. accepit uxorem. Regnicolae autem consanguineum ejus Tancredum Apuliae Comitem sibi praefecerunt in Regem Anno Domini MCLXXXIX. de cujus gestis dicitur sub temporibus Henrici VI. Imperatoris.

CAP. XLII. *De nequitia Roberti de Botua.*

Robertus de Botua Anno Friderici I. Imperatoris secundo, vir omni plenus nequitia, nepotum suorum Castra ingressus, dolose tyrannidem exercet in terra. Qui spiritu etiam zelotypiae succensus, quemdam suum hominem satis fidelem cum alio viro et alia muliere intra domunculam comburendos jubet includi. Illi vero instar trium antiquorum puerorum de domo ardente et flamma super capita eorum in modum lucidae nubis volitante, illaesi permanserunt; quos foras egressus quum persequeretur iniquus ille minister, cui dominus suus hoc facinus injunxerat, et evaginato gladio unum ex eis ferire voluisset, repente quaedam invisibilis persona retro eum per comam capitis apprehendit, et cum equo, cui insidebat, praecipitem in terram dedit. Unde et mox ad Sanctum Jacobum se iturum esse spopondit. Sed et illi, quos propria conservavit innocentia, gratiam Dei non in vacuum recipientes, vitam suam in melius mutaverunt.

CAP. XLIII. *De Rege Saladino et morte ejus.*

Saladinus, Rege Turchorum Noradino, Anno scilicet Domini MCLXXIV. defunto, ipse Saladinus genere humilis, consilio et armis strenuus, Regnum occupat. Exhaeredat enim filios Noradini; Aegyptum aggreditur; Babylonem, et Cairam Regni caput pervadit; Regem, quem alii Mulenem vocant, alii Caphany, perimit; omnem regiam stirpem exterminat, ac Regnum Syriae et Aegypti sub una redigit potestate. Qui tandem apud Damascum Anno Domini MCXCIII. imperante Henrico VI. rebus excessit humanis. Quum autem sciret sibi mortem imminere, signiferum suum vocavit dicens: *Tu, qui soles ferre vexilla mea per bella, fer vexillum meum, scilicet panniculum vilem per totam Damascum super*

lanceam clamitando. Ecce Rex Orientis moriens non fert secum, nisi hoc pallium vile. Et sic mortuus est. Huic enim successerunt duo filii sui, Saphadinus super Syriam, et Meralucius super Aegyptum. Verumtamen inter eosdem, et Saphadinum, qui fuerat Saladini frater, de Regno diutius concertatum est.

CAP. XLIV. *De quibusdam Archiepiscopis Mediolanensibus.*

Alghisius Mediolanensis eligitur hoc tempore Archiepiscopus, Anno scilicet Domini MCLXXVI. Hic fuit origine Mediolanensis, ex stirpe illorum de Pirovano. Qui annis octo, mensibus novem Mediolanensem rexit Ecclesiam. Sepultus est in Ecclesia Hyemali. Cui successit Ubertus Anno Domini MCLXXXVI. qui fuit natione Mediolanensis ex progenie illorum de Crivellis. Erat enim Archidiaconus Mediolanensis. Qui quum Archiepiscopatum ipsum annis duobus et mensibus quatuor tenuisset, ad Summum Pontificatum evectus est, et mutato nomine dictus est Urbanus hujus nominis III. de quo dictum est supra sub Friderico Imperatore. Post quem Milo, natione de Cardano, Archiepiscopatum accepit, tenuitque annis sex et mensibus octo, qui fuit Archipresbyter Mediolani, et Episcopus Taurinensis simul et semel.

CAP. XLV. *De ceteris eventibus tempore Friderici.*

Anno Imperatoris Friderici I. secundo Luna passa eclipsim XI. Kalend. Julii in posterioribus partibus Geminorum, qui fuit Annus Domini MCLIV. Anno Domini MCLVI. signum Crucis apparuit in Luna. Anno Domini MCLVII. tres Lunae visae sunt, et in medium signum Crucis. Anno Domini MCLIX. Nonis

Septembris tres Soles visi sunt in parte Occidentali sed duobus paulatim deficientibus, Sol diei, qui medius erat, remansit usque ad occasum. Eodem anno Cumani locum, qui Insula dicitur, situatum supra colliculum in lacu eorum, solo everterunt, decernentes, ut numquam raedificaretur: quod etiam Imperator pacto confirmavit. Erat quidem Oppidum munitissimum, et opulentissimum valde, cujus incolae dira rebellione saepe Civitatem et Episcopatum Cumanum infestabant. Fuit praeterea antiquitate locus insignis, et manus quondam Regum Langobardorum effugientibus asilum. Appellabatur enim in gestis Langobardorum Insula Cumacina. Quod oppidum diruit Ansprandus tutor Liuthperthi Regis Langobardorum, imperante Justiniano II. circa Annos Domini DCC. Ipsi autem Insulani post aliquot annos eversionis a Cumanis factae aedificaverunt, et habitaverunt locum, qui dicitur Vaream. Anno Domini MCLX. fit eclipsis Lunae, et moritur Regina Franciae uxor Ludovici VII. filia Imperatoris Hispaniae. Hoc tempore miracula Beatae Mariae Virginis de Monte Amatoris, quae habentur ex Mariali Libro, contigerunt. Anno Domini MCLXVI. completi sunt ab adventu Anglorum in Britanniam Majorem Anni octingenti triginta. A Baptismate eorum sexcenti triginta quatuor. Ab introitu Normannorum centum. Anno Domini MCLXIX. qui fuit Annus Friderici Imperatoris XVI. in partibus Orientis et in Terra promissionis, exigentibus peccatis hominum, terraemotus multas Urbes, Ecclesias, Oppida, et Villas subruit, et innumera Populorum millia hians terra deglutivit, et aedificiorum casu morituros operuit. Inter ceteros, qui tam repentino cadebant excidio, Hermannus quidam genere Memiensi, educatus

Antiochiae, quum esset in Castro Cursario, quod est de jure Patriarchatus Antiocheni, in Ecclesia Beati Petri, dum videret corruscationes, fulgura, tonitrua; et hiatus terrae ex his dumtaxat, qui erant in Ecclesia, plusquam centum quadraginta vivos deglutisset: ipse quoque collo tenus jam delapsus piissimam Matrem Domini apud Rochmador patrocinantem invocavit, et preces suas exaudiendas continuo sensit. Nam quum circumquaque morientes rugirent, et ad inferiora terrae ruerent, hic licet coarctaretur a terra, et paene suffocaretur, auxilio Reginae Virginum a terra extractus evasit vivus. Ante Nativitatem Apostolorum Petri et Pauli; circa horam sextam, contigit hoc opus horrendum. Eodem Anno in Sicilia Urbs Catania ante horam primam terraemotu subvertitur, et Episcopus et Clerus et Abbas de Mileto cum quadraginta Monachis, et omnis Populus circiter quindecim millia morte pereunt repentina. Plura etiam Castella in Sicilia ipsa hora cum innumerabili Populo concussa sunt. Anno Domini MCLXXIII. acies igneae apparuerunt in coelo de nocte III. Idus Februarii. Henricus Regis Angliae filius contra patrem vastat Northmanniam, multique moriuntur. Anno Domini MCLXXV. facta est eclipsis Solis hora sexta Idibus Decembris. Anno Domini MCLXXIX Alexander Papa Lateranense Concilium celebravit. Anno Domini MCLXXX. Johannes Episcopus Carnotensis obiit, qui socius Sancti Thomae Cantuariensis Vitam ipsius scripsit. Luna adhuc prima circa horam sextam apparet in festo Sancti Thomae sidere perlucido eam comitante, nec multo etiam ab ea Ecclesia distante. Anno Domini MCLXXXV. in media Quadragesima factus est terraemotus in Gothia, et in sequenti mense Aprilis eclipsis Lunae particularis. Anno Domini

MCLXXXVI. Godefridus Comes Britanniae, tertius filius Regis Anglorum, Parisius obiit, et in Ecclesia Beatae Mariae ante Altare, annuente Philippi, sepultus est. Anno Domini MCLXXXVII. Saladinus totum sibi subiecit Orientem, a quo etiam capta est Hierusalem. Eodem Anno fuit eclipsis Lunae paene universalis VIII. Kalend. Aprilis. Eodem Anno, IV. Septembris capitur Ascalon a Turchis. Ipsa die fit eclipsis Solis particularis in decimo octavo gradu Virginis, et duratione duabus horis apparuerunt etiam stellae in die sicut in nocte. Anno Domini MCLXXXVIII. secunda die Februarii fit eclipsis Lunae universalis, hora noctis quarta, et duravit per tres horas. Item. IV. Idus Februarii paulo ante auroram, serenissima nocte, visa est Luna usque ad terras in momento descendere; et facta morula, quasi resumtis viribus iterum usque ad locum unde descenderat, paulatim ascendere. Eodem anno Fridericus Imperator Crucem accepit, qui fuit annus sui Imperii XXXV. Eodem anno Antisiodorum conflagratur, et urbs Trecentis comburitur, et Belluacum, Pruinum, et Carnotum miserabiliter incenduntur. Anno Domini MCLXXXIX. Elisabet Philippi Regis Francorum uxor obiit.

CAP. XLVI. *Qualiter Marchiones Estenses potiti sunt rerum Ferrariae.*

Guillelmus cognomento Marchesello, filius Guillelmi, qui pio voto cum exercitu Christiano transfretavit, Princeps in Populo Ferrariensi per haec tempora fuit. Hic sine liberis decessit; ex fratre cujus, nomine Aldegardo, superstes fuit virguncula, nomine Marchisella. Ordinaverat enim tradi conjugio in domum Taurelli patris Salinguerrae, viri praepotentis urbis

Ferrariae. Petrus Traversaria, Princeps in Ravenna factionis suae, studio Optimatum de Ferrara, qui adversabantur Taurello, et foverant ipsum Guillelmum, fraude ipsam virginem abduxerunt Ravennam, et eam tradiderunt in conjugium uni Marchionum Estensium, nomine Obizoni, et ex eo haereditatem puellae ceperunt. Obiit puella ante tempus nuptiarum, testamento infecto. Joculi nobiles Cives Ferrariae, nati ex sorore ipsorum Guillelmi et Aldegardi, jure succedentes in haereditate, eam vindicare spreverunt, licet adjutores haberent, et maluerunt Marchiones habere Principes suae factionis, quam haereditate potiri. Fertur tamen, hunc Guillelmum adversarium fuisse Marchionibus Estensibus, et propterea in conterminis eorum Castella construxisse contra Marchiones ipsos in agro Ferrariensi, ut apud Manerios, apud Ponticulum, in Paludibus apud Arcoadam.

CAP. XLVII. *De Primate Versificatore eximio.*

Primas Versificator egregius fuisse his temporibus traditur, scilicet imperante Friderico I. et maxime dum Lucius hujus nominis III. Papa Romanus sederet. Hujus ingenium fuit ultra humanum versificari elegantius, et repente, ex quo inter ceteros Versificatores vir ipse illustris habitus est eximius et excellens, cujus exstant opera mira. Quod autem temporibus Lucii Papae fuerit, apparet, quod dum ipse Primas Canonicus esset Aurelianensis, et idem Papa fuisset in Gallia, rogavit eum Primas super obtentu unius beneficii. Quem quum obaudientem invenisset, invehit his versibus contra eum. *Lucius est piscis, Rex et tyrannus aquarum A quo discordat etc. (quae jam superius descripta habentur, ubi agitur de Lucio Papa.)* Fertur quoque, quod,

dum in Curia Romana super ejus in arte versificandi ingenio an reliquos praecelleret, quaestio verteretur, dictum est, alium esse, qui longe eo in arte ipsa praecelleret. Dumque inter multos Praelatos et illiteratos viros de pluralitate et excellentia amborum amica tamen contentio verteretur, tamen ad haec sopienda data fuit materia per Collegium Cardinalium Papae mandato, ut super ea ambo versificari deberent. Erat autem materia breve, scilicet Compendium Novi et Veteris Testamenti. Qui igitur paucioribus eam comprehenderet versibus, ille haberetur eximius. Primas duobus; alius quatuor eam comprehendit versiculis. Hi autem fuerunt Primatis versus, qui intercalares dicuntur. *Quos anguis tristi virus mulcedine pavit, Hos sanguis Christi mirus dulcedine lavit.* Illos vero quatuor versus numquam reperi vel audivi.